

การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น

กรุงเทพมหานคร

AN ACADEMIC ADMINISTRATION OF EXCELLENT

PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS

ON PALI SECTION IN BANGKOK

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาษ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น
กรุงเทพมหานคร

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาบ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**AN ACADEMIC ADMINISTRATION OF EXCELLENT
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS
ON PALI SECTION IN BANGKOK**

Phramaha Prachak Kittimedhī (Thongdad)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....

(พระสุธีธรรมมานูวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.)

..... กรรมการ

(ดร.ศุภีพร เสวตพงษ์)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

..... กรรมการ

(ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สิน งามประโคน กรรมการ

ผศ.บุญเลิศ จีรภัทร์ กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น
กรุงเทพมหานคร
- ผู้วิจัย : พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี (ทองดาบ)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ป.ธ.๓, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
- : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สีน งามประโคน พธ.บ., M.A., Ph.D.
- : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเลิศ จีร์ภัทร์ วท.บ., M.A.

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๔๕ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test) และค่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการวัดและประเมินผล (๓.๗๗) ส่วนด้านอื่นๆผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตรและการนำ

หลักสูตรไปใช้ (๓.๔๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓.๔๐) และด้านสื่อการเรียนการสอน (๓.๒๐) ตามลำดับ ส่วนด้านที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศภายใน (๒.๕๖) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (๓.๓๐)

๒. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน จำแนกตามตำแหน่ง พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางโลก โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำแนกตามอายุ และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่นกรุงเทพมหานคร สามารถแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ คือ ๑) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สำนักเรียนควรจัดหลักสูตรเสริมภายในสำนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรการเทศน์ หลักสูตรภาษาต่างๆ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย ไม่ควรอยู่แต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เพื่อชักจูงความสนใจของผู้เรียนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔ ๔) ด้านการวัดและประเมินผล สำนักเรียนควรประเมินผู้เรียนหลายๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความประพฤติ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑ ๕) ด้านห้องสมุด สำนักเรียนควรสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดให้มาก คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ ๖) ด้านการนิเทศภายใน สำนักเรียนควรจัดอบรมครูเป็นประจำทุกปี เพื่อเพิ่มความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ๆ แก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒

Thesis Title : An Academic Administration Of Excellent Phrapariyattidhamma Schools On Pali Section In Bangkok

Researcher : Phramaha Prachak Kittimedhī (Thongdad)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai Pali III, B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Boonlert Chiraptra B.Sc., M.A.

Date of Graduation : 18 February 2012

ABSTRACT

This research was conducted with the following objectives : 1) To study an academic administration of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok, 2) To compare an academic administration of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok following main idea of administrator and teachers based on their different, and 3) To study suggestions concerning an academic administration of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok following main idea of administrator and teachers. This is survey research. The research sample were 145 administrator and teachers of Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok. The research tools were the constructed questionnaires. The statistics used for analysis of data were Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation (S.D.), t-test and One-way Analysis of Variance (ANOVA).

The results of research finding that :

1. An academic administration of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok following main idea of administrator and teachers were at the high level was that of the assessment and evaluation aspect (3.37), When considered individual aspects, they were at the moderate level; the 1st rank of mean was that of the curriculum administration respectively aspect, followed by the aspects of instruction management and instruction media, At the lowest percentage is Supervision (2.96) when condiser as a whole we found that the opinion of administrator and teachers is moderate (3.30).

2. The comparative result the opinion of administrator and teachers of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok. Classifying by status, ages in Buddhism, knowleges in Dhamma and Education degree found that was not significantly different at .05 level. Whe classifying by ages and experience in status found that was significantly different at .05 level.

3. The suggestion for managing the department for administrator and teacher of excellent Phrapariyattidhamma schools on Pali Section in Bangkok were as follows; 1) The curriculum administration respectively, the institute should create an extra course to help develop our administrator and teacher such as language course , preaching course. This count as 20%, 2) The instruction management, the institute should provide more educational field trip not to spend all the time in classroom. This count as 21.8%, 3) The instruction media, the institute should provide more modern equipment such as projector to attract more attention from student. This count as 21.4 %, 4) The assessment and evaluation, the institute should evaluate many different ways such as knowledge or behavior. This count as 13.1%, 5) The library, the institute should encourage more student to spend more time in the library. This count as 29.0%, 6) The supervision, the institute should provide more training every year to help create more new knowledge to the teacher. This count as 26.2%.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ สนับสนุนอย่างดียิ่งจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณ และขออนุโมทนาขอบคุณทุกฝ่าย ดังต่อไปนี้

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญเลิศ จิรภัทร์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และสละเวลาคอยดูแล ให้แนวทาง ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ทั้งคอยตอบข้อสงสัยต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านพระเดชพระคุณพระพรหมคิลก กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะภาค ๑๔, เจ้าอาวาสวัดสามพระยา และท่านพระเดชพระคุณพระสุวรรณเมธาภรณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา, รองอธิการบดีฝ่ายแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้เมตตาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งเมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณ ท่านพระครูปลัด สุวัฒน์คิลกคุณ เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๔, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา ที่ได้เมตตาให้ผู้วิจัยใช้ห้องสมุดส่วนตัวเพื่อค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ และเมตตาให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชวรมุนี คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขออนุโมทนาขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู้ และดร.ศุทธิพร เสวตพงษ์ ที่ได้เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ เจ้าสำนักเรียน ผู้บริหาร คณะครู และเลขานุการสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๑๐ สำนักเรียน ที่ได้เมตตาตอบแบบสอบถาม อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร และเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหาร การศึกษา รุ่น ๕ ทุกรูป ทุกท่าน โดยเฉพาะท่านพระสุรชัย สุรชโย (หงส์ตระกูล) ที่คอยให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือกันและกันเสมอมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณ พระคุณบิดามารดา พระคุณอุปฌาย์อาจารย์ ตลอดจนทุกท่าน ทั้งที่กล่าวนามและมิได้กล่าวนามไว้ ซึ่งมีส่วนสนับสนุน จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี บุญบารมีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองคาบ)

๑๓ มกราคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ หลักและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ	๑๐
๒.๒ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน	๑๕
๒.๓ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น	๒๕
๒.๔ แนวทางการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	๓๖
๒.๕ การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ๖ ด้าน	๓๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๔
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	๗๐
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๓ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	๗๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	๗๓
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	
๔.๑ ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๕
๔.๒ ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครู สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร	๗๘
๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่าง การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร	๘๖
๔.๔ ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ความคิดเห็นเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร	๑๐๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๘
บรรณานุกรม	๑๒๑
ภาคผนวก	
ก. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	
ข. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	
ค. หนังสือออกเพื่อการวิจัย	
ง. รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๑.๑	แสดงจำนวนประชากร ๑๐ สำนักเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร	๔
๒.๑	ตารางสอบความรู้ประโยชน์คบาสนามหลวงครั้งที่ ๑	๒๔
๒.๒	ตารางสอบความรู้ประโยชน์คบาสนามหลวงครั้งที่ ๒	๒๕
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๐
๔.๑	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพทั่วไป	๓๖
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร สรุปรวมทั้ง ๖ ด้าน	๓๘
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โดยรวมและรายข้อ	๔๐
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ	๔๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ	๔๒
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ	๔๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านห้องสมุด โดยรวมและรายข้อ	๔๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ	๘๕
๔.๙ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)	๘๖
๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ตามวิธี LSD	๘๘
๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามวิธี LSD	๘๙
๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามวิธี LSD	๙๐
๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านห้องสมุด ตามวิธี LSD	๙๑
๔.๑๔ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามพรรษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)	๙๒
๔.๑๕ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบ t-test Independent Sample	๙๔

สารบัญชตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑๖ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทางธรรม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)	๕๕
๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามวิธี LSD	๕๗
๔.๑๘ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทางโลก โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)	๕๘
๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก ด้านการนิเทศภายใน ตามวิธี LSD	๑๐๐
๔.๒๐ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ ในตำแหน่ง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)	๑๐๑
๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามวิธี LSD	๑๐๓
๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามวิธี LSD	๑๐๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามวิธี LSD	๑๐๕
๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านห้องสมุด ตามวิธี LSD	๑๐๖
๔.๒๕ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียน พระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครในแต่ละด้าน	๑๐๗

สารบัญแผนภูมิภาพ

แผนภูมิภาพที่	หน้า
๒.๑ การแบ่งชั้นเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๒๒
๒.๒ รูปแบบการจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๓๑
๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาที่เป็นหลักสำคัญของคณะสงฆ์ไทย มี ๒ แผนก คือแผนกธรรม และแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง ๒ แผนกนี้ เป็นการศึกษาและการสอบสนามหลวงที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์แห่งองค์พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตเป็นลำดับมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน โดยที่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาที่คงคุณลักษณะและอัตตลักษณ์เฉพาะตัวที่เน้นสำหรับพระภิกษุสามเณร เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่จารึกคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์อันเป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า โย โว อานนุท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺจตุโต โส โว มมจฺเจเน สตุถา.^๑ แปลว่า อานนท ธรรมและวินัยใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดา (ตัวแทน) ของเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา ดังนั้น การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน จึงเป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการจรรโลงดำรงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการพัฒนาให้ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม มีระเบียบวินัย ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ จึงถือได้ว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของพระภิกษุสามเณร^๒

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันนี้ เป็นการจัดการศึกษาที่มีปัญหาอุปสรรคในหลายด้าน ดังที่ท่านพระธรรมปัญญารักษ์ เลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง

^๑ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พิธีมอบรางวัล สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕-๖๖.

^๒ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย, สมุนตปาสาทิกา นาม วินยฎฐกถา (ทุติโย ภาค), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗๑-๔๗๒.

^๓ พระธรรมคุณากรณ์, (เอื้อน หาสมุโม ป.ธ.๘, Ph.D), มุทิตานุสรณ์ งานฉลองเบญจธรรมและพัฒนศาสตร์ สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร, พิมพ์เป็นที่ระลึก, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), คำนำ.

และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวงได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น เป็นการศึกษาที่ต้องมีความพร้อมทั้งบุคลากรและการบริหารจัดการ สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีได้มีอยู่ทั่วไปทุกวัด นั้นย่อมเป็นเครื่องแสดงว่า การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มิได้ดำเนินการ โดยง่ายนัก เจ้าสำนักศาสนศึกษาต้องมีความพร้อม ในเรื่องของบุคลากร เรื่องของอาคารสถานที่ และเรื่องของการอุปถัมภ์ค้ำชู มีค่าใช้จ่ายในการศึกษามากพอควร ผู้มีกำลังไม่พอก็ไม่สามารถจะดำรงสถานะของการศึกษาไว้ได้^๔ การเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ และไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ทั้งขาดครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนด้วยวิธีสมัยใหม่ และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังต่อเนื่องจากรัฐบาลในเรื่องการเงินและการบริหารจัดการ วิธีการบริหารจัดการที่ใช้กันอยู่ตามวัดทั่วไปและสืบต่อกันมานั้นไม่เหมาะสมกับสมัยใหม่^๕ อีกทั้งยังพบปัญหาตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า หลักสูตรเก่าเกินไป ไม่เคยปรับปรุง ไม่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ขาดเทคนิควิธีการสอน ใช้วิธีการสอนแบบเก่าที่เคยเรียนมา วิธีการสอนมุ่งให้จำ เน้นการแปล มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ ไม่ค่อยมีสื่ออื่นนอกจากหนังสือเรียน ในการวัดและประเมินผลมักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจและการวิเคราะห์เพื่อใช้เหตุผล^๖

การจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับนั้น งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น คุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การบริหารงานด้านวิชาการ จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนในเชิงคุณภาพและปริมาณ ส่วนงานอื่นๆถือเป็นงานที่มีความสำคัญ

^๔ สำนักเรียนวัดปากน้ำ, ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ, (กรุงเทพฯ : หจก.สตาร์กรุ๊ป (๑๙๙๔), ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๑.

^๕ พระอนิล รมมสาภิโย (สาภยะ), มิติใหม่แห่งการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย: พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับคณะธรรมยุต, (ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๙-๑๐.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙๒-๙๓.

รองลงมาและเป็นงานสนับสนุน เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน^๓ ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเรียน การจัดการเรียน การจัดการเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้า วิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิชาการ ให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม การนิเทศภายในเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน^๔

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนและเพื่อเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

^๓ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

^๔ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓-๔.

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมุ่งเน้นศึกษาการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดและประเมินผล
๕. ด้านห้องสมุด
๖. ด้านการนิเทศภายใน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร และครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐ สำนักเรียน โดยมีผู้บริหารและครูจำนวน ๒๒๒ รูป ตามตารางแสดงจำนวนประชากร ๑๐ สำนักเรียน ดังนี้

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนประชากร ๑๐ สำนักเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

สำนักเรียน	จำนวนประชากร
วัดสามพระยา	๒๓
วัดโมลีโลกยาราม	๒๖
วัดปากน้ำ	๒๓
วัดบางนาใน	๒๐
วัดเทพศิลา	๒๓
วัดอาวุธวิกสิตาราม	๓๑
วัดสร้อยทอง	๒๒
วัดจักรวรรดิราชาวาส	๑๙
วัดราชโอรสาราม	๒๓
วัดนิมมานรดี	๑๔
รวม	๒๒๒

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ คือ ศึกษาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐ สำนักเรียน ดังตารางที่ ๑.๑

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา (ระยะที่จะเก็บข้อมูล)

ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกันเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้บริหารที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้บริหารที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้บริหารที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๖ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๗ ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๘ ครูที่มีพรชยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๙ ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๑๐ ครูที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๑๑ ครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๕.๑๒ ครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

๑.๖ คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารหรือการดำเนินงานกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งเป็นงานหลักของสำนักเรียนพระปริยัติพระธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ หลักสูตร หมายถึง จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระวิชาภาษาบาลี ตามที่คณะสงฆ์ไทยกำหนดให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะพึงได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ฝึกฝน อบรมผู้เรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติใช้จริงในการเรียนการสอน โดยครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่

๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ต่างๆ แก่นักเรียน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่สำนักเรียนตั้งไว้

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ครูใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน ซึ่งอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ และมีใช้สิ่งพิมพ์ หรือแม้กระทั่งสื่อน้ำท่าทางวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้รวดเร็ว เพลิดเพลิน และสนใจในการเรียนการสอน

๔) **ด้านการวัดและประเมินผล** หมายถึง การทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอน ตามเกณฑ์ที่สำนักเรียนกำหนดขึ้น เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน

๕) **ด้านห้องสมุด** หมายถึง แหล่งรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ข่าวสารที่ทันสมัย หลากหลาย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ เพื่อเป็นสถานที่ค้นคว้า หากความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน ของครูและนักเรียน ภายในสำนักเรียน

๖) **ด้านกรนิเทศภายใน** หมายถึง การปรึกษาหารือ การประชุม การให้คำแนะนำ ระหว่างผู้บริหารกับครู และครูกับครู ภายในสำนักเรียน และการที่ผู้บริหารสังเกตการสอนในชั้นเรียนของครู รวมทั้งการพาครูไปศึกษาดูงานนอกสถานที่และการสัมมนาวิชาการ เพื่อพัฒนาปรับปรุง แก้ไข การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๖.๒ **พระปริยัติธรรมแผนกบาลี** หมายถึง ระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน แบ่งเป็น ๓ ระดับ ๘ ชั้น คือ เปรียญตรี (ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๓), เปรียญโท (ประโยค ป.ธ. ๔ ถึง ประโยค ป.ธ. ๖), และเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ. ๗ ถึง ประโยค ป.ธ. ๘)

๑.๖.๓ **ผู้บริหาร** หมายถึง เจ้าสำนักเรียน หรือพระผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ใหญ่ หรือฝ่ายบริหารต่างๆ ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๔ **ครู** หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๕ **พรรษา** หมายถึง จำนวนเวลานับเป็นปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ที่อุปสมบทมาจนถึงปีปัจจุบันของผู้บริหาร และครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๖ **วุฒิการศึกษาทางธรรม** หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดตามระบบการศึกษาบาลีของคณะสงฆ์ไทย ที่ผู้บริหารและครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครสำเร็จการศึกษา

๑.๖.๗ **วุฒิการศึกษาทางโลก** หมายถึง ระดับการศึกษาสามัญสูงสุดที่ผู้บริหารและครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครสำเร็จการศึกษา

๑.๖.๘ **ประสบการณ์ในตำแหน่ง** หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร และครู ตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๔)

๑.๖.๘ **สำนักเรียน** หมายถึง วัดที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๑๐ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น หมายถึง วัดที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการพิจารณาโดยสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงให้เป็นสำนักเรียนดีเด่น ตามเกณฑ์ที่ทางสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้กำหนด

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร
๒. ทำให้ทราบผลเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน
๓. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป
๔. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ค้นคว้า รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานและแนวทางของการศึกษาวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๒.๑ หลักและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๓ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๔ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ

๒.๑.๕ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ

๒.๒ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน

๒.๓ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น

๒.๔ แนวทางการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

๒.๕ การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ๖ ด้าน ได้แก่

๒.๕.๑ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

๒.๕.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๕.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน

๒.๕.๔ ด้านการวัดและประเมินผล

๒.๕.๕ ด้านห้องสมุด

๒.๕.๖ ด้านการนิเทศภายใน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ

การจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น คุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา^๑ ด้วยเหตุนี้การบริหารงานด้านวิชาการ จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของการศึกษา เช่น การจัดการเรียนการสอน การจัดตารางสอน การนิเทศการสอน สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียน เป็นต้น

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับ สถาบันการศึกษาจะมีมาตรฐานหรือไม่ มักจะพิจารณาจากผลงานทางด้านวิชาการเป็นหลัก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการ และเตรียมพร้อมในด้านบุคลากร อุปกรณ์วัสดุ สื่อ ตลอดจนอาคาร ห้องเรียน เป็นต้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

รุจีร์ ภู่อาระ และ จันทรานี สงวนนาม กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ^๒

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า หมายถึง การบริหารงาน หรือการดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่และภารกิจโดยตรงในการจัดการศึกษา มีหน้าที่พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี^๓

^๑ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔

^๒ รุจีร์ ภู่อาระ และ จันทรานี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^๓ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน^๔

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน^๕

ธีรยุทธ พึ่งเพียร กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนต้องเป็นผู้นำในด้านวิชาการ โดยทำงานร่วมกับคณะครู กระจุนเดือนครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกท่านทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในด้านการสอน^๖

กมล ภูประเสริฐ กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจสถานศึกษา^๗

เรณู ครุฑไทย กล่าวถึง ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่าหมายถึง การจัดกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้^๘

สมศรี มธุรสสุวรรณ ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการว่า เป็นการจัดกิจกรรมทุกด้านที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนาด้านในตัวเด็กตาม

^๔ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, เอกสารประกอบการสอน, ๒๕๕๐, หน้า ๓๐.

^๕ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

^๖ ธีรยุทธ พึ่งเพียร, คู่มือประกอบการบรรยาย การบริหารการศึกษาระดับมัธยม, หน้า ๒๒๖.

^๗ กาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารงานด้านวิชาการ^๕

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารหรือการดำเนินงานกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๒.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษายบรรลุเป้าหมายหลัก คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์กล่าวคือเป็นคนเก่ง เป็นคนดีและมีความสุข งานวิชาการเป็นงานที่ทำให้การบริหารสถานศึกษายบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนในเชิงคุณภาพและปริมาณ ส่วนงานอื่นๆถือเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน สอดคล้องกับการศึกษาของสมิธท์และคณะ (Smith and Others) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาจัดลำดับความสำคัญของการกิจการบริหารสถานศึกษา เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

อันดับ ๑ การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ ๔๐

อันดับ ๒ การบริหารบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐

อันดับ ๓ การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๐

อันดับ ๔ การบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ ๕

อันดับ ๕ การบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ ๕

อันดับ ๖ การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๕

อันดับ ๗ งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๕^{๖๖}

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

^๕ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๖๖} อ่างใน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องโดยตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น^{๑๑}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ให้ข้อคิดว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน^{๑๒}

จันทรานี สวงวนนาม ได้ให้ทัศนะคิดว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้านอื่นๆนั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร^{๑๓}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้อย่างมีคุณภาพ^{๑๔}

ปัญญา แก้วกีฎร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๑๕}

^{๑๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๑๒} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๑๓} จันทรานี สวงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๘.

^{๑๔} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๑๕} ปัญญา แก้วกีฎร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน, (กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

พินัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนเป็นชีวิตจิตใจของสถานบันที่เดียวส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตสถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น^{๑๖}

จากความหมายของความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ เพราะเป็นการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยตรง

๒.๑.๓ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายที่กว้างขวางและมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษามุ่งสนองต่อความสำเร็จของงานวิชาการทั้งสิ้น การที่สถานศึกษาจะจัดงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา จึงควรให้ความสนใจในงานวิชาการเป็นอย่างยิ่ง ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ มีดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ทัศนะคติเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

๑.๑) แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร

๑.๒) โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

๑.๓) บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์

๒. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๒.๑) การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

๒.๒) การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในห้องเรียน

^{๑๖} ปัญญา แก้วกีฑูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน, (กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๔.

๒.๓) การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร

๒.๔) การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

๓. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ งาน

๓.๑) การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

๓.๒) การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

๓.๓) การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

๔. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน^{๑๗}

จันทรานี สงวนนาม เห็นว่าขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ควรประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย

๑.๑) การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ

๑.๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

๑.๓) สื่อการเรียนรู้

๑.๔) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๒. การวิจัยในชั้นเรียน

๓. การสอนซ่อมเสริม

๔. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๕. การนิเทศภายในสถานศึกษา

^{๑๗} ปริญญาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓),

๖. การประกันคุณภาพการศึกษา^{๑๘}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ ครอบคลุมใน ๔ ด้าน คือ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัด/ประเมินผล และการรับเข้าศึกษาต่อ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ (ICT) พบว่า มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปด้านการเรียนรู้ในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก^{๑๙}

กมล ภูประเสริฐ ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

๑. การบริหารหลักสูตร
๒. การบริหารการเรียนการสอน
๓. การบริหารการประเมินผลการเรียน
๔. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
๕. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
๖. การบริหารการวิจัยและพัฒนา
๗. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
๘. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ^{๒๐}

จากขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานมีขอบข่ายที่กว้างและคล้ายคลึงกัน ครอบคลุมใน ๖ ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน

๒.๑.๔ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีขอบข่ายค่อนข้างกว้าง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๒๑} ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

^{๑๘} จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๒.

^{๑๙} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๒๐} กมล ภูประเสริฐ, **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : เสริมสินทรัพย์เพรส ซิสเต็ม, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๒๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕-๖.

๑. ^๑ขั้นก่อนดำเนินการ เป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ โดยมีงาน
ต่อไปนี

- ๑.๑) จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- ๑.๒) จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- ๑.๓) จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- ๑.๔) จัดทำโครงการสอน
- ๑.๕) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- ๑.๖) จัดตารางสอน
- ๑.๗) ปฐมนิเทศนักเรียน
- ๑.๘) การลงทะเบียนเรียน

๒. ^๒ขั้นการดำเนินงาน เป็นขั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตาม
แผนที่วางไว้

๒.๑) การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตาม
โครงการสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

๒.๒) การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางวิชาการ

๒.๓) งานเกี่ยวกับการบริการ การส่งเสริมให้มีการบริการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อ
ช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่างๆรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก

๓. ^๓ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ
ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการดังนี้

๓.๑) ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ

๓.๒) สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่การกำหนด
จุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

๓.๓) ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

๓.๔) จัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา

๓.๕) จัดให้คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

๓.๖) จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็นคณะ
ครูในแผนกเดียวกัน มาร่วมกันทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓.๗) ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมวิชาการ เพื่อจัดกิจกรรมและเผยแพร่งาน
ด้านวิชาการ

๑.๘) ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

๑.๙) ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

สรุปว่า การบริหารงานวิชาการมีขั้นตอน ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนดำเนินการ เป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นตอนดำเนินการ เป็นการทำตามนโยบายที่กำหนด และขั้นส่งเสริมและติดตามผล เป็นการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

๒.๑.๕ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะการดำเนินงานต่างๆมิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารควรจะได้คำนึงถึงหลักการบริหารดังนี้

๑. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางใด

๒. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิควิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการที่เป็นระบบ

๓. มีการประเมินผล เมื่อได้กำหนดกิจกรรมใดควรจะมีการประเมินผลและติดตามผล เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงาน^{๒๒}

สรุปว่า ผู้บริหารมีบทบาทหลักในการกำหนดแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ รวมถึงการรู้จักใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

^{๒๒} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

๒.๒ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ไทย เป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษาหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก ซึ่งจารึกเป็นภาษาบาลี และเพื่อให้เรียนรู้ภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ โดยเมื่อมีความเข้าใจภาษาบาลีอย่างลึกซึ้งแล้วก็สามารถที่จะศึกษา คั่นคว้าหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์แก่กุศลอย่างสำคัญ ในการถ่ายทอด ทำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีองค์กรของคณะสงฆ์ไทยคือกองบาลีสนามหลวง โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺญ โป.ช.๕) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นผู้บริหารจัดการศึกษา โดยการกำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร และดำเนินการวัดและประเมินผลระดับประเทศ ที่เรียกว่า สอบพระปริยัติธรรมสนามหลวงแผนกบาลี หรือสอบบาลีสนามหลวง มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การออกข้อสอบ จัดสอบ ประกาศผลสอบ และออกหนังสือสำคัญรับรองให้กับผู้ที่สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยค^{๒๓}

วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ชั้นเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘-๙ ประโยค (อักษรย่อว่า ป.ช. เช่น ป.ช.๖) โดยผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในแต่ละชั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญรับรองการศึกษาให้ โดยมีรายชื่อชื่อนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กำกับดูแลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และรายชื่อชื่อของแม่กองบาลีสนามหลวง ประทับไว้เป็นสำคัญ สมตามนัยที่เป็นการศึกษาและการสอบสนามหลวงที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ทุกประการ

สำหรับชั้นประโยค ๑-๒ (ป. ๑-๒) ในหนังสือสำคัญรับรองการศึกษา หรือประกาศนียบัตร จะมีรายชื่อชื่อของแม่กองบาลีสนามหลวง และของผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประทับไว้เป็นสำคัญ

หนังสือสำคัญรับรองการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของชั้นประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘ ประโยค เรียกว่า ประกาศนียบัตร และของชั้นเปรียญธรรม ๙ ประโยค เรียกว่า ปริญญาบัตร^{๒๔}

^{๒๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรมประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๕.

^{๒๔} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พิธีมอบรางวัล สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖-๖๗.

หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

หลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ปัจจุบันใช้หนังสือตำราเรียนรวมเป็นวิชาหลักได้ ๔ วิชา แยกเป็นรายวิชาย่อยได้ ๗ วิชา ในแต่ละประโยคมีไม่เกิน ๔ วิชา ตั้งแต่ระดับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๘ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้

๑. หลักสูตรชั้นประโยค ๑-๒ มี ๒ วิชา

๑.๑) วิชาแปลมคธเป็นไทย ทั้งการแปลโดยพยัญชนะและแปลโดยอรรถ ใช้หลักสูตร หนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๑-๔

๑.๒) วิชาบาลีไวยากรณ์ ใช้หลักสูตรหนังสือบาลีไวยากรณ์ จำนวน ๔ เล่ม ได้แก่

๑. นาม-อภัยศัพท์ ๒. อาชยาด-กิตก์ ๓. สมาส-ตัทธิต ๔. สมัญญาภิธาน-สนธิ

๒. หลักสูตรชั้นประโยค ๓ มี ๔ วิชา

๒.๑) วิชาแปลมคธเป็นไทย ทั้งการแปลโดยพยัญชนะและแปลโดยอรรถใช้หลักสูตร หนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๕-๘

๒.๒) วิชาสัมพันธไทย ใช้หลักสูตรหนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๕-๘

๒.๓) วิชาบาลีไวยากรณ์ ใช้หลักสูตรหนังสือบาลีไวยากรณ์ จำนวน ๔ เล่ม ได้แก่

๑. นาม-อภัยศัพท์ ๒. อาชยาด-กิตก์ ๓. สมาส-ตัทธิต ๔. สมัญญาภิธาน-สนธิ

๒.๔) วิชาบูรพภาค ข้อเขียนภาษาไทย โดยแก้ไขให้ถูกต้องตามระเบียบ ลักษณะวรรคตอน การย่อหน้า และหลักภาษาไทย ตามสมัยนิยม หลักสูตรให้หนังสือที่ควรรู้ เช่น จดหมายทางราชการ ประกาศ เป็นต้น

๓. หลักสูตรชั้นประโยค ๔ มี ๒ วิชา

๓.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๑

๓.๒) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือมังคลัตถทีปนี ภาค ๑

๔. หลักสูตรชั้นประโยค ๕ มี ๒ วิชา

๔.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๒ - ๔

๔.๒) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือมังคลัตถทีปนี ภาค ๒

๕. หลักสูตรชั้นประโยค ๖ มี ๒ วิชา

๕.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือธัมมปทัฏฐกถา ภาค ๕ - ๘

๕.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรสมันตปาสาทิกา ภาค ๑

๖. หลักสูตรชั้นประโยค ๗ มี ๒ วิชา

๖.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือมังคลัตถทีปนี ภาคที่ ๑

๖.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือสมันตปาสาทิกา ภาคที่ ๑-๒

๗. หลักสูตรชั้นประโยค ๘ มี ๓ วิชา

๗.๑) วิชาแต่งฉันทภาษามคธ แต่งฉันทเป็นภาษามคธ ๓ ฉันทในจำนวน ๖ ฉันท ได้แก่ ปฐยาวัตร อินทวิเชียร อุเปนทวิเชียร อินทวงศ์ ว่างัญฐะ และวสันตติลก ข้อความหรือข้อสอบ แล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้

๗.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือสมันตปาสาทิกา ภาค ๑

๗.๓) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือวิสุทธิมรรค

๘. หลักสูตรชั้นประโยค ๙ มี ๓ วิชา

๘.๑) วิชาแต่งไทยเป็นมคธ แต่งมคธจากภาษาไทยล้วน ข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้

๘.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือวิสุทธิมรรค

๘.๓) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือกัมมัฏฏวิภาวินี^{๒๕}

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

คณะสงฆ์ไทยได้จัดระบบการเรียนการสอน โดยได้กำหนดเวลาการเปิด-ปิดภาคเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ออกเป็น ๓ ภาค คือ

๑. ภาควิสาขะ เริ่มตั้งแต่ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ จนถึง ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๘

๒. ภาคพรรษา เริ่มตั้งแต่แรม ๙ ค่ำ เดือน ๘ จนถึง ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑

๓. ภาคปวารณา เริ่มตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ จนถึง แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ยี่ (๒)

การเรียนในแต่ละสัปดาห์ (वार) จะถือเอาวันข้างขึ้น-แรม/เดือน ทางจันทรคติเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ เรียนตั้งแต่ ๑-๖ ค่ำ และตั้งแต่ ๘-๑๓ ค่ำ ปิดเรียนประจำสัปดาห์ คือ วันโกน-วันพระ (๗-๘ ค่ำ และ ๑๔-๑๕ ค่ำ) และมีการปิดเรียนในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าพรรษา-ออกพรรษา วันสอบธรรมสนามหลวง วันสำคัญของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ นอกจากนี้ อาจจะปิดเรียนในเทศกาลสำคัญของทางวัด เช่น วันเทศน์มหาชาติ วันรับกฐิน เป็นต้น^{๒๖}

^{๒๕} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี, ๒๕๕๔, หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^{๒๖} พระธรรมปัญญากรณี, (สุชาติ ธรรมรัต โน ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

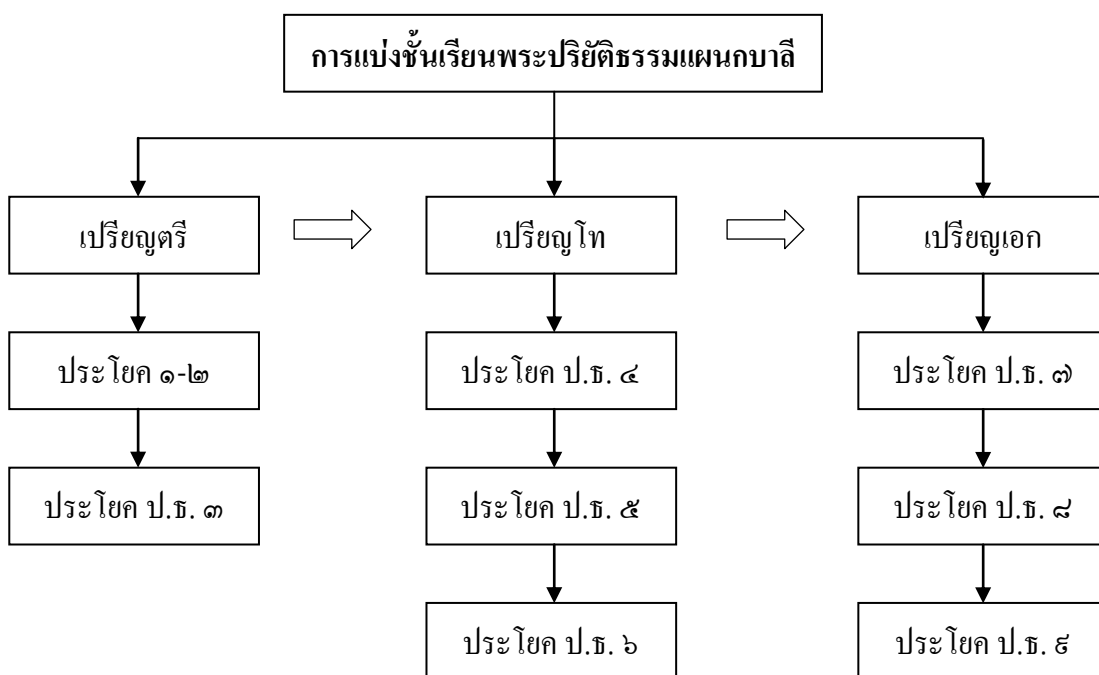
ระยะเวลาการเข้า-เลิกเรียนในแต่ละวัน ตัวอย่างเช่น สำนักเรียนวัดสามพระยา เขต
พระนคร กรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการดำเนินการดังนี้

ภาคเช้า	เวลา ๐๕.๐๐ – ๑๐.๓๐ น. แผนกบาลี
ภาคบ่าย	เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น. แผนกบาลี
ภาคค่ำ	เวลา ๑๕.๐๐ – ๒๑.๐๐ น. แผนกบาลี

อนึ่ง บางสำนักเรียน อาจปรับเปลี่ยนวันและเวลาในการจัดการเรียนการสอนตาม
สุริยคติ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และทั่วถึง คือ เปิดเรียนวัน
จันทร์-วันศุกร์ หยุดเรียน วันเสาร์-วันอาทิตย์ และ ภาคเช้า-ภาคบ่าย-ภาคค่ำ เรียนแผนกบาลี

การแบ่งชั้นเรียนของสำนักเรียน

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการแบ่งชั้นเรียนในรูปแบบเดียวกัน
ทั้งหมด ตามที่สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงกำหนด ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม
ปัจจุบันแบ่งเป็น ๓ เปรียญ รวมทั้งหมด ๕ ชั้น หรือ ๕ ประโยค ตามโครงสร้างในแผนภาพ ดังนี้

แผนภูมิภาพที่ ๒.๑ การแบ่งชั้นเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๒๗}

^{๒๗} พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ร.๕) และพระมหาทองดี ปณฺณาวชิโร ป.ร.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๘.

นอกจากนี้ยังมีชั้น บาลีไวยากรณ์ ที่เปิดสอนกันโดยปกติทั่วไปแทบทุกสำนักเรียน นับได้ว่าเป็นวิชาที่สำคัญ เพราะจะต้องใช้เป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาภาษาบาลี ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ.๕ อย่างไรก็ตาม ชั้นบาลีไวยากรณ์ไม่ได้จัดแบ่งตามโครงสร้างของชั้นเรียน โดยใช้เวลาในการเรียนการสอน ๖ เดือนบ้าง ๑ ปีบ้าง และในบางช่วงการศึกษา เช่น ในการเรียนนามต้น อาจฝึกหัดให้นักเรียนแปลนาม+คุณนาม หรือนาม+นาม เป็นต้น หรือเมื่อเรียนจบอาชาต อาจจะทำทดลองให้นักเรียนแปลอุกฤษพากย์ปรีวัตน์ และเข้าสู่การแปลธรรมบท (ประโยค ๑-๒) เป็นลำดับไป^{๒๘}

การวัดผลและประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การวัดผลประเมินผลพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นที่ยอมรับกันว่า มีความเข้มข้นทั้งในเรื่องของหลักสูตรและการวัดผล เป็นกระบวนการที่พระโบราณกมหาเถระทั้งหลายได้วางไว้เป็นรูปแบบ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนสามารถจะพิสูจน์ทราบได้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เป็นที่ยกย่องนับถือของประชาชนและสถาบันการศึกษาทั้งหลายอยู่ถึงปัจจุบัน เป็นเกียรติยศ เป็นเกียรติศักดิ์ เป็นความศักดิ์สิทธิ์ของผู้เรียนที่สามารถสอบผ่านในแต่ละชั้นตลอดไป^{๒๙} ปัจจุบันกำหนดการวัดและประเมินผล ดังนี้

๑. ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๕ กำหนดวัดและประเมินผลปีละ ๒ ครั้ง กรณีที่นักเรียนสอบไม่ผ่านในครั้งที่ ๑ สามารถเข้าสอบซ่อมในครั้งที่ ๒ ภายในปีการศึกษาเดียวกันได้ ทั้งนี้ ต้องสอบผ่านวิชาใดวิชาหนึ่งในการสอบครั้งที่ ๑ ก่อน จึงจะมีสิทธิสอบครั้งที่ ๒ ได้

๒. ประโยค ป.ธ. ๖ ถึง ประโยค ป.ธ. ๘ กำหนดวัดและประเมินผลปีละ ๑ ครั้งเท่านั้น กรณีที่นักเรียนสอบไม่ผ่านจะต้องเข้าสอบในปีการศึกษาถัดไป

การตัดสินผลการเรียนจะใช้ผลการสอบบาลีสนามหลวงเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ที่สอบผ่านบาลีสนามหลวง จึงจะได้เลื่อนชั้นประโยคในระดับสูงขึ้น^{๓๐}

^{๒๘} พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ธรรมรัตโน ป.ธ.๘) และพระมหาทองดี ปลูกาวชิโร ป.ธ.๘, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อาทรรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๘.

^{๒๙} บาลีสนามหลวง, เรื่องสอบบาลีของสนามหลวง, (กรุงเทพฯ : อาทรรการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

^{๓๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรม ประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๑๒.

กำหนดวันสอบและตรวจข้อสอบ

การสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสनाมหลวง แม่กองบาลีสนามหลวงจะกำหนดให้สอบและตรวจข้อสอบตามวัน-เวลาเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ โดยกำหนดเป็น ๒ ครั้ง ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ ตารางสอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑

ครั้งแรก ขึ้น ๒ – ๖ ค่ำ เดือน ๓			
ระดับชั้น	วัน	วิชา	เวลา
ประโยค ป.ช. ๖	ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ประโยค ป.ช. ๗	ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ประโยค ป.ช. ๘	ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๓	แต่งฉันทลักษณ์มคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ประโยค ป.ช. ๙	ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๓	แต่งไทยภาษามคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ครั้งหลัง ขึ้น ๑๐ – ๑๒ ค่ำ เดือน ๓			
ระดับชั้น	วัน	วิชา	เวลา
ประโยค ๑ – ๒	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓	บาลีไวยากรณ์	๓ ชั่วโมง
ประโยค ป.ช. ๓	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓	สัมพันธไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๓	นุรพภาค	๑ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๓	บาลีไวยากรณ์	๓ ชั่วโมง
ประโยค ป.ช. ๔	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ประโยค ป.ช. ๕	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

ตารางที่ ๒.๒ ตารางสอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒

ระดับชั้น	วัน	วิชา	เวลา
ประโยค ๑ - ๒	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๕	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕	บาลีไวยากรณ์	๓ ชั่วโมง
ประโยค ป.ธ. ๓	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๕	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕	สัมพันธไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕	นุรพภาค	๑ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕	บาลีไวยากรณ์	๓ ชั่วโมง
ประโยค ป.ธ. ๔	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๕	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
ประโยค ป.ธ. ๕	แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๕	แปลไทยเป็นมคธ	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที
	แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕	แปลมคธเป็นไทย	๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

ทั้งนี้ กำหนดการสอบในแต่ละวัน จะเริ่มทำการสอบ เวลา ๑๓.๐๐ น. ของทุกวัน ส่วนวันตรวจข้อสอบนั้นจะมี ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ ตรงกับวันแรม ๒ - ๖ ค่ำ เดือน ๔ ครั้งที่ ๒ ตรงกับวันขึ้น ๑๐ - ๑๓ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี^{๑๑}

การออกข้อสอบบาลีสนามหลวง

กระบวนการในการออกข้อสอบในสมัยปัจจุบัน เป็นหน้าที่โดยตรงของแม่กองบาลีสนามหลวง ซึ่งพิจารณาร่วมกับรองแม่กองบาลีสนามหลวง โดยมีเลขานุการ ตลอดจนถึงรองเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวงบางรูปโดยความเห็นชอบจากแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นผู้ช่วยในการอัดสำเนา และบรรจุปัญหาเข้าใส่ซองเพื่อมอบหมายให้ผู้นำประโยคผ่านทางเจ้าคณะภาคไปเปิดสอบตามสนามสอบต่างๆ ทั่วสังฆมณฑล

ข้อสอบประโยคบาลีสนามหลวงทุกชั้นทุกประโยคจะออกจกส่วนกลาง จากสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงทั้งหมด กล่าวคือ ข้อสอบทั้งของส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในทุกๆ สนามสอบจะเป็นฉบับเดียวกันทั้งหมด แต่จะแตกต่างกันไปตามเนื้อหาของหลักสูตรในแต่ละชั้น โดยมีแนวทางในการออกข้อสอบตามลำดับวิชา ดังนี้

^{๑๑} พระมหาทองดี ปลูกาวชิโร ป.ธ.๕,พ.ธ.บ.,ศษ.บ.,ค.ม., การศึกษาพระบาลี, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑๕-๒๒๐.

๑. วิชาบาลีไวยากรณ์ มีเฉพาะในชั้นประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๓ จะมีทั้งหมดรวม ๗ ข้อ และในแต่ละข้ออาจจะมีข้อย่อยแยกออกไปเป็น ก.ข.ค.ง. อีกก็ได้ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนข้อละ ๑๐ คะแนน

๒. วิชาแปลมคธเป็นไทย มีในทุกชั้นคือ ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึงประโยค ป.ธ. ๕ ข้อสอบจะมีทั้งหมด ๒ ข้อๆ ละประมาณ ๑๕-๒๐ บรรทัดของหลักสูตร

๓. วิชาสัมพันธไทย มีเฉพาะชั้นประโยค ป.ธ. ๓ ข้อสอบจะมีข้อเดียว (ตอนเดียว) ประมาณ ๑๐-๒๐ บรรทัดของหลักสูตร

๔. วิชาบูรพภาค มีเฉพาะของประโยค ป.ธ. ๓ จะเป็นข้อความของหนังสือราชการ เช่น จดหมาย หรือ ประกาศ เป็นต้น ฉบับหนึ่งซึ่งจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับเนื้อหาของหนังสือนั้นๆ เป็นสำคัญ

๕. วิชาแปลไทยเป็นมคธ มีตั้งแต่ประโยค ป.ธ. ๔ ถึง ป.ธ. ๕ ข้อสอบจะมี ๒ ข้อๆ ละประมาณ ๑๕-๒๐ บรรทัดของหลักสูตร

๖. วิชาแต่งฉันท์ภาษามคธ มีเฉพาะประโยค ป.ธ. ๘ ข้อ ความจะเป็นเนื้อหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ประวัติพระสาวก พระราชประวัติของพระมหากษัตริย์ ประวัติพระพุทธเจ้า เนื้อเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ เป็นต้น ซึ่งสุดแล้วแต่พระมหาเถระผู้ออกข้อสอบจะเป็นผู้กำหนดให้

๗. วิชาแต่งไทยเป็นมคธ มีเฉพาะประโยค ป.ธ. ๕ ข้อความจะเป็นเนื้อหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องในพงศาวดาร พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ พระพุทธคุณ หรือเนื้อเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ เป็นต้น ซึ่งสุดแล้วแต่พระมหาเถระผู้ออกข้อสอบจะเป็นผู้กำหนดให้ รูปแบบของข้อสอบเป็นไปในลักษณะ อัดนัย ทั้งสิ้น เน้นทักษะในเรื่องของความจำ และความเข้าใจเป็นหลัก ส่วนการจัดพิมพ์ข้อสอบจะใช้กระดาษยาว (Legal) ในทุกชั้นทุกวิชา^{๓๒}

การตรวจข้อสอบบาลีสนามหลวง

การตรวจข้อสอบประโยคบาลีสนามหลวง จัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะประกาศผลสอบซึ่งทางแม่กองบาลีสนามหลวงจักได้อาราธนากรรมการมาตรวจเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อถ่วงดุลให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพเป็นศรีแก่พระพุทธศาสนาโดยตรง การตรวจนั้น มีหลักที่ทางกองบาลีสนามหลวงได้วางไว้ถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้ คือ

๑. ตรวจบริบท คือ ส่วนข้างเคียงคำตอบที่ผู้สอบทำไว้ในกระดาษคำตอบ เช่น ความสะอาด การเว้นวรรคตอน การทำเครื่องหมาย ความตั้งใจในการตอบ ดูจากการเขียนและอื่นๆ ที่ไม่

^{๓๒} พระธรรมปัญญากรณี, (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓๖-๒๓๗.

เกี่ยวกับคำตอบของผู้ตอบ คือ ถ้าคำตอบส่วนใหญ่ไม่ถูก อยู่ในเกณฑ์เกือบจะตกแต่ถ้าพิจารณาบริบทดูแล้วเห็นว่าไม่เรียบร้อย ยังไม่สมควรให้ผ่านจะตรวจให้ละเอียด อีกครั้งเพื่อเก็บคะแนนให้เป็นตกก็ไม่น่าเกลียดอะไร

๒. ตรวจภูมิ คือ ความรู้ที่ผู้สอบในแต่ละระดับชั้นจะต้องรู้ ภูมิจะสูงหรือต่ำอยู่ที่ระดับชั้น เช่น ภูมิ ป.๕. ๖ ย่อมต่ำกว่าภูมิ ป.๕. ๗ เป็นต้น ภูมินี้สำคัญมาก สมควรที่ผู้ตรวจจะต้องพิถีพิถันละเอียดลออให้มากเป็นการกลั่นกรองผู้ที่เหมาะสมจะเป็นอาจารย์และเป็นผู้สืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคตส่วนหนึ่งด้วย ตรวจภูมินั้น คือ ตรวจหลักต่างๆ เช่น หลักการแปลไทยเป็นมคธ หรือหลักการเรียงหลักไวยากรณ์ หลักการเขียนหนังสือ หลักการสะกดการ์นต์ หลักภาษา เป็นต้น

๓. ตรวจเนื้อหา คือ คำตอบที่เป็นตัวหนังสือ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการตรวจ การสอบได้หรือสอบตกอยู่ที่เนื้อหาคำตอบนี้ ถ้าผู้สอบทำได้เหมือนแบบหรือตรวจโดยละเอียดแล้วไม่พบข้อผิดพลาดมากเกินไปอยู่ในเกณฑ์ที่จะให้ผ่านได้ก็ต้องให้ผ่าน แม้ว่าบางรายจะมีบริบทไม่ดี แต่เนื้อหาใช้ได้ ก็ต้องยกผลประโยชน์ให้ผู้สอบนั้นไปหลักเกณฑ์ความผิดในเนื้อหาสำหรับวิชาแปลไทยเป็นมคธมีเกณฑ์ความผิดอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. ผิดศัพท์ หมายถึง ความผิดในกรณีต่อไปนี้

๑.๑ ใช้ศัพท์ผิดหรือใช้ศัพท์ที่มีความหมายต่างไปจากความหมายที่ต้องการในภาษาไทย

๑.๒ การเขียนบาลีผิด

๑.๓ ใช้ศัพท์ที่แม้จะแปลเป็นไทยได้เหมือนกัน แต่มีความหมายไปคนละอย่าง

๑.๔ การตกศัพท์ คือ ไม่เขียนศัพท์ที่ต้องใช้ไว้ในกระดาศไบตอบ จะเป็นเพราะลืมหรือ จำศัพท์ไม่ได้ก็ตาม ทำให้เนื้อความไม่ชัดเจน เสียความไป ในกรณีเช่นนี้ให้เก็บทุกศัพท์ที่ตก

๒. ผิดสัมพันธ์ ความผิดในกรณีต่อไปนี้ คือ

๒.๑ ผิดกาล

๒.๒ ใช้วิภัตติผิด

๒.๓ ใช้จนะผิด

๒.๔ ใช้ศัพท์ผิดลึงค์

๒.๕ เรียงศัพท์ไว้ผิดที่

๓. ผิดประโยค หมายถึง ความผิดในกรณีต่อไปนี้

- ๓.๑ เรียงเลขนอกเลขในผิด คือ นำความในเลขในไปไว้ข้างนอก นำความข้างนอกเข้ามาไว้ในเลขใน
- ๓.๒ ใช้ประธานกับกริยาผิดบุรุษกัน
- ๓.๓ ใช้ประธานกริยาผิดวจนะกัน
- ๓.๔ ผิดศัพท์หรือผิดสัมพันธัมภ์มากแห่งในประโยคเดียวกัน จนไม่เป็นประโยคจนจับใจความไม่ได้
- ๓.๕ แต่งผิดจนไม่อาจจับใจความได้ทั้งประโยค ความผิดต่างๆ นี้ บางอย่างชัดเจน บางอย่างไม่ชัดเจนจึงต้องใช้ดุลยพินิจให้มาก หรืออาจปรึกษากันในกรรมการที่ตรวจด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดคะแนนเป็นอย่างเดียวกัน^{๓๓}

เกณฑ์การให้คะแนน

๑. ผิดศัพท์ ๑ ศัพท์ เก็บ ๑ คะแนน โดยขีดเส้นใต้คำที่ผิดแล้วเขียนตัว ศ ไว้บนศัพท์นั้น เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าผิดอะไร
๒. ผิดสัมพันธัมภ์ ๑ แห่ง เก็บ ๒ คะแนน โดยขีดเส้นใต้ศัพท์ที่ผิดเขียนตัว ส ไว้บนศัพท์นั้น
๓. ผิดประโยค ๑ ประโยค เก็บ ๖ คะแนน โดยขีดเส้นใต้ทั้งประโยคหรือเฉพาะส่วนแล้วเขียนตัว ป ไว้ด้านบนประโยคนั้น

ในกรณีที่แต่งผิดจนไม่อาจจับใจความได้ทั้งประโยค แม้จะมีเนื้อความเพียงประโยคเดียว แต่มีข้อความยาวหลายบรรทัด มีเกณฑ์การเก็บคะแนนพิเศษ คือ

๑. ถ้าประโยคยาวเกิน ๓ บรรทัด ให้นับเป็นผิดเกิน ๑๘
๒. ถ้าประโยคยาวไม่เกิน ๓ บรรทัด ให้นับเป็นผิด ๑๘
๓. ถ้าประโยคยาวไม่เกิน ๒ บรรทัด ให้นับเป็นผิด ๑๒
๔. ถ้าประโยคยาวไม่เกิน ๑ บรรทัด ให้นับเป็นผิด ๖^{๓๔}

^{๓๓} พระธรรมปิฎกญาณกรณีย์, (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ศ.๕) และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ป.ศ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒๕-๒๓๐.

^{๓๔} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลีของบาลีสยามหลวง, (กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๓-๑๒๔.

เกณฑ์การปรับคะแนน

ในการสอบบาลีนั้น ท่านกำหนดให้สอบได้หรือไม่ได้ด้วยการนับคะแนนที่ปรับเป็น ให้ โดยมีเกณฑ์การปรับ ดังนี้

๑. ผิด ๑ ถึง ๖ ให้ ๓ ให้
๒. ผิด ๗ ถึง ๑๒ ให้ ๒ ให้
๓. ผิด ๑๓ ถึง ๑๘ ให้ ๑ ให้
๔. ผิดเกิน ๑๘ ลง ๐ ทั้งหมด^{๓๕}

๒.๓ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น หมายถึง วัดที่มีการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้แก่พระภิกษุสามเณร ซึ่งมีนักเรียนผู้สอบผ่านประโยคบาลีสนาทมหลวง ทุกประโยครวมกันได้มากที่สุดอันดับที่ ๑-๑๐ แบ่งตามสำนักเรียนส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร และสำนักศาสนศึกษาตามเขตหน คือหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้^{๓๖}

การจัดตั้งสำนักเรียน

วัดที่ประสงค์จะจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สามารถดำเนินการได้ โดยเบื้องต้นการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน วัดจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ต้องมีสถานศึกษาหรือสถานที่ที่จะใช้ทำการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นต้องสร้างอาคารเรียนหรือโรงเรียนก็ได้ อาจจะใช้ศาสนสถานภายในวัด เช่น ศาลาการเปรียญ หรือศาลาบำเพ็ญบุญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนก็ได้

๒. ต้องมีครู และนักเรียนพอสมควร

๓. ต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น กระดาน โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร กระดาษพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งในปีแรกของการเปิดการเรียนการสอนต้องลงทุนในการนี้พอสมควร แต่ปีถัดไปอุปกรณ์บางอย่างก็ไม่จำเป็นต้องจัดหาอีก

๔. ต้องอำนวยการเรียนแก่นักเรียน เช่น ดำเนินการเรียน สมุด ปากกา

๕. งบประมาณดำเนินการ เช่น นิติยภัตครู จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ รางวัลหรือทุนทางการศึกษา เป็นต้น

^{๓๕} สนาทมหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลีของบาลีสนาทมหลวง, (กรุงเทพ : อาหารการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๑.

^{๓๖} พระพรหมดิลก, (เอื้อน หาสมมุ โป.ธ.๘), กรรมการมหาเถรสมาคม, ๒๕๕๔, สัมภาษณ์.

การเปิดสอนในปีแรกอาจจะจัดให้มีการเรียนการสอนในบางชั้น เช่น บาลีไวยากรณ์ ประโยค ๑-๒ หรือประโยค ป.ธ. ๓ ก็ได้ โดยใช้คำว่า สำนักศาสนศึกษา นำหน้าชื่อวัดนั้นๆ ก่อน หลังจากนั้น เมื่อมีการดำเนินการต่อเนื่องอย่างน้อยเป็นเวลา ๓-๕ ปี ขึ้นไปและมีจำนวนนักเรียน สมัครเรียนสมัครสอบ และสอบได้ติดต่อกันเป็นจำนวนที่พอควรอาจจะทำเรื่องขออนุมัติให้จัดตั้งเป็น สำนักเรียน หรือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดได้ โดยอาจจะอาศัย ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อนำเสนอเรื่องตามลำดับชั้นเพื่อขออนุมัติต่อไป ซึ่งมีกรอบแนวคิดหรือเงื่อนไขที่สำนักศาสนศึกษา นั้นๆ จะต้องดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นสำนักศาสนศึกษา ที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีนักเรียน ส่งเข้าสอบและสอบได้ประโยคบาลีสนามหลวงติดต่อกัน ๓ พ.ศ. ขึ้นไป

๒. เป็นสำนักศาสนศึกษาที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่ชั้น บาลีไวยากรณ์ถึงชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค

๓. มีครู – อาจารย์ ผู้ดำเนินการสอนครบทุกชั้นทุกประโยค

๔. มีนักเรียนเข้าสอบประโยคบาลีสนามหลวงตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึงชั้นเปรียญ ธรรม ๔ ประโยค ไม่น้อยกว่า ๒๐ รูป มีผลการสอบได้ของนักเรียนมากพอสมควร

๕. มีอาคารเรียนสัปปายะ

๖. มีบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ครู นักเรียน^{๓๖}

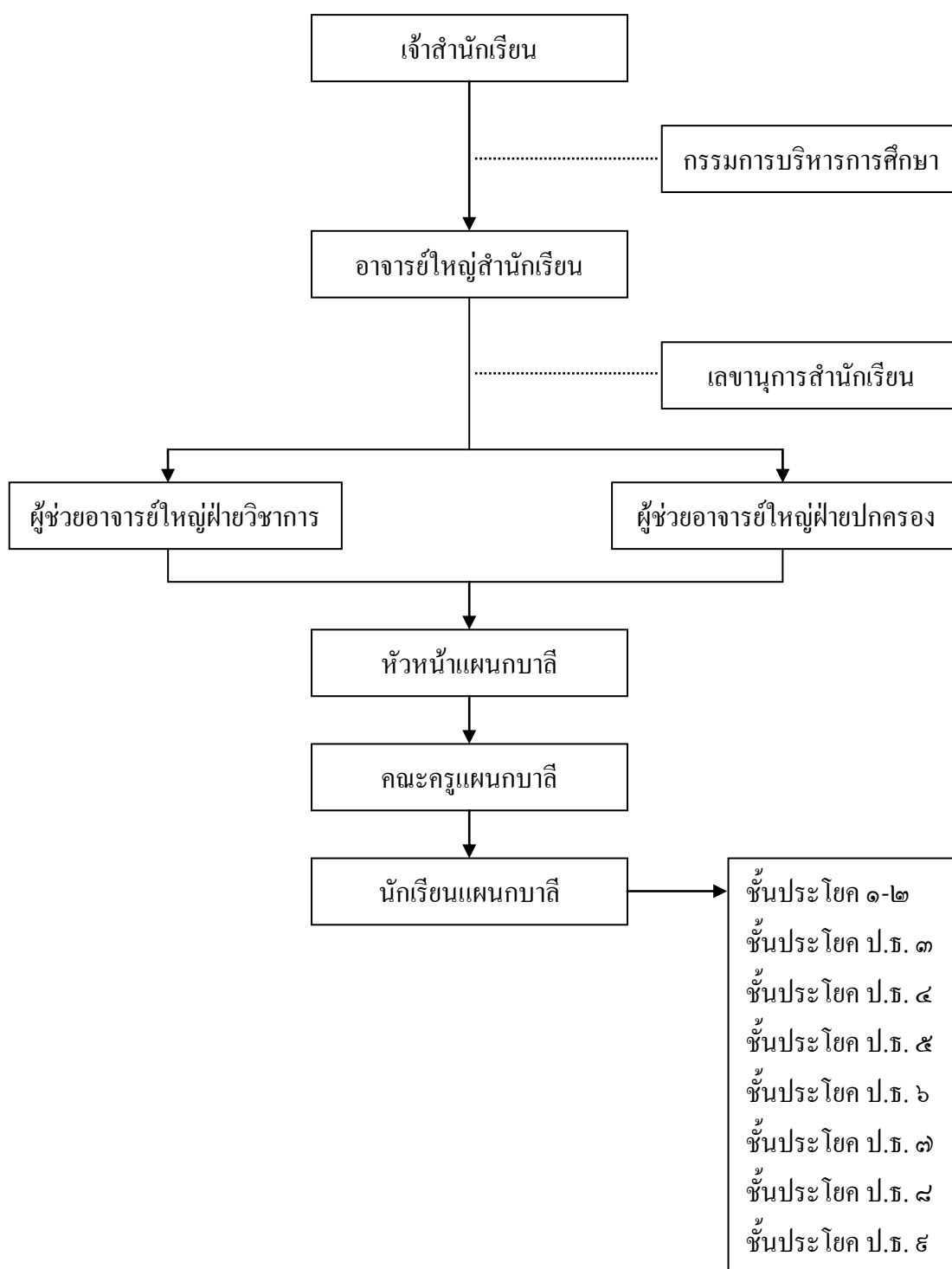
สำหรับวัดที่มีการจัดการศึกษาบาลีซึ่งได้รับอนุมัติแล้วมี ๒ ส่วน คือ ส่วนกลาง ได้แก่ ในกรุงเทพมหานคร ให้เรียกวัดที่จัดการศึกษาบาลีว่า สำนักเรียน ส่วนภูมิภาคหรือต่างจังหวัดให้ เรียกว่า สำนักเรียนคณะจังหวัด ส่วนวัดที่จัดการศึกษาภายในจังหวัดนั้นให้เรียกว่า สำนักศาสน ศึกษา ในกรณีที่อยู่ในส่วนกลาง เขตใดไม่มีสำนักเรียน ให้รวมกันแล้วเรียกว่า สำนักเรียนคณะเขต^{๓๗}

รูปแบบการจัดการศึกษาของสำนักเรียน

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการจัดการ ศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน ดังโครงสร้างใน แผนภาพ ดังนี้

^{๓๖} พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปัญญาวิโร ป.ธ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพ : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๕-๑๑๐.

^{๓๗} พระมหาวรญาณ วรบุญ ป.ธ.๗, ภาษาบาลี ภาษาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพ : บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๗.

แผนภูมิภาพที่ ๒.๒ รูปแบบการจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี^{๓๕}

^{๓๕} คัดแปลงจาก พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ทมมรตโน ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญญาวิโร ป.ธ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐.

วันและเวลาเปิด-ปิดการเรียนการสอน

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวันและเวลาการเปิด-ปิดการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น ๓ ภาค คือ

๑. ภาควิสาขะ เริ่มตั้งแต่ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ จนถึง ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๘
๒. ภาคพรรษา เริ่มตั้งแต่ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๘ จนถึง ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑
๓. ภาคปวารณา เริ่มตั้งแต่ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ จนถึง แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ยี่ (๒)

การเรียนในแต่ละสัปดาห์ (वार) จะถือเอาวันข้างขึ้น-แรม/เดือน ทางจันทรคติเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ เรียนตั้งแต่ ๑-๖ ค่ำ และตั้งแต่ ๘-๑๓ ค่ำ ปิดเรียนประจำสัปดาห์ คือ วันโกน-วันพระ (๗-๘ ค่ำ และ ๑๔-๑๕ ค่ำ) หรือ วันพระ-วันอาทิตย์ และมีการปิดเรียนในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าพรรษา-ออกพรรษา วันสอบธรรมสนามหลวง วันสำคัญของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ นอกจากนี้ อาจจะมีการปิดเรียนในเทศกาลสำคัญของทางวัด เช่น วันเทศน์มหาชาติ วันรับกฐิน วันฉลองเปรียญธรรมสำนักเรียน เป็นต้น

ระยะเวลาการเข้า-เลิกเรียนในแต่ละวัน แต่ละชั้น และแต่ละวิชาประมาณ ๒ ชั่วโมง โดยมีรูปแบบการดำเนินการ ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ภาคเช้า	เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๐.๓๐ น.
ภาคบ่าย	เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.
ภาคค่ำ	เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๐๐ น.

วิธีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เนื่องจากการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีลักษณะพิเศษจากการศึกษาทั่วไป ดังนั้นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงไม่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ วิธีการเรียนการสอนจึงเน้นเรื่องของการท่องจำ การแปล (ไทยเป็นมคธ หรือ มคธเป็นไทย) และการฝึกเขียนเป็นหลัก ในแต่ละชั้นแต่ละวิชาจึงมีวิธีการเรียนการสอน ดังนี้

ชั้นประโยค ๑-๒

- วิชาบาลีไวยากรณ์ นักเรียนทุกรูปต้องท่องหลักบาลีไวยากรณ์ให้ได้
- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนทุกรูปต้องแปลหนังสือล่วงหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๓

- วิชาบาลีไวยากรณ์ นักเรียนทุกรูปต้องท่องหลักบาลีไวยากรณ์ให้ได้ และทำความเข้าใจหลักไวยากรณ์ให้ได้เป็นอย่างดี
- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนทุกรูปต้องแปลหนังสือล่วงหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาสัมพันธไทย นักเรียนต้องท่องหลักสัมพันธไทยได้ และมีความเข้าใจหลักการสัมพันธอย่างถูกต้องตามหลักสูตร

- วิชาบูรพภาค นักเรียนต้องเข้าใจรูปแบบหนังสือราชการและหนังสืออื่นๆ รู้จักวางหน้ากระดาษบรรทัดตอน และระเบียบลักษณะการใช้ตัวอักษรให้ถูกต้องตามสมัยนิยม

ชั้นประโยค ป.ธ. ๔

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๕

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๖

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๗

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๘

- วิชาแต่งฉันทภาษามคธ นักเรียนต้องแต่งฉันทภาษามคธให้ได้

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน

ชั้นประโยค ป.ธ. ๙

- วิชาแต่งไทยเป็นมคธ นักเรียนต้องแต่งไทยเป็นภาษามคธให้ได้

- วิชาแปลไทยเป็นมคธ (วิชากลับ) นักเรียนต้องดูหนังสือล่องหน้า ก่อนอาจารย์เข้าสอน

- วิชาแปลมคธเป็นไทย นักเรียนต้องแปลหนังสือล่องหน้าก่อนอาจารย์เข้าสอน^{๔๐}

^{๔๐} สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, วันศาสนศึกษา ปีที่ ๑๕, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อก, ๒๕๕๒), หน้า ๓๕-๓๖.

การวัดและประเมินผลของนักเรียน

นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนระดับชั้นเรียนทุกนักเรียน แต่การวัดและประเมินผลลักษณะนี้ เป็นเพียงการทดสอบความรู้ของผู้เรียนเท่านั้น มิได้ใช้ตัดสินผลการเรียนหรือเลื่อนระดับชั้นประโยคได้^{๔๑}

สำหรับวิชาแปลไทยเป็นมคธหรือวิชากลับ ภายในหนึ่งสัปดาห์จะมีการทดสอบทุกวัน ซึ่งเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนวิชานี้อยู่แล้ว ส่วนวิชาแปลมคธเป็นไทยจะมีการทดสอบสัปดาห์ละครั้งก่อนวันหยุดของสัปดาห์นั้นๆ

นอกจากการทดสอบประจำทุกวันทุกสัปดาห์แล้ว นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ยังมีการสอบประเมินผลที่เรียกว่า การสอบสนามวัด คือวิธีการทดสอบที่นักเรียนจัดขึ้น โดยการออกข้อสอบและการตรวจข้อสอบใช้มาตรฐานเดียวกับการสอบบาลีสนามหลวง มีการออกข้อสอบจากส่วนกลางของแต่ละสำนักเรียน และใช้กรรมการกลางที่นักเรียนตั้งขึ้นมาเป็นผู้ตรวจข้อสอบ

การอบรมบาลีก่อนสอบของนักเรียน

นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีการจัดอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวง เนื่องด้วยการอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวง เป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในการเตรียมตัวก่อนสอบ ให้พระภิกษุสามเณรผู้เป็นนักเรียนมีความรู้และความมั่นใจในการสอบบาลีสนามหลวง ซึ่งการอบรมแต่ละสำนักเรียนจะมีการกำหนดช่วงเวลาในการอบรมที่คล้ายคลึงกันดังนี้

ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๕ อบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวงเป็นเวลา ๑๕ วัน
 ประโยค ป.ธ. ๖- ประโยค ป.ธ. ๘ อบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวงเป็นเวลา ๓๐-๔๕ วัน
 กำหนดเวลาอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวง แบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ

ภาคเช้า	เวลา ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๐.๓๐ น.
ภาคบ่าย	เวลา ๑๓.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น.
ภาคค่ำ	เวลา ๑๘.๐๐ น. ถึง ๒๒.๐๐ น.

วิธีการอบรมที่เพิ่มจากวิธีการเรียนการสอนตามปกติ คือ การให้นักเรียนได้อ่านและแปลหนังสือหลายรอบ การแต่งภาษาไทยหลายรอบ และการทำข้อสอบทุกวัน เนื่องจากการฝึก

^{๔๑} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรมประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๑๑.

เขียนบ่อยๆจะทำให้เกิดทักษะและมีความแม่นยำในการตอบปัญหา มีความมั่นใจในการสอบบาลีสนามหลวง^{๔๒}

การส่งเสริมการศึกษาของสำนักเรียน

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ละแห่งนอกจากจะถวายความสะดวกแก่คณะครูและนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น สถานที่พักจำพรรษา โรงเรียน และภัตตาหาร เป็นต้นแล้ว ยังได้ถวายความอุปถัมภ์ สนับสนุน ส่งเสริมนักเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. จัดถวายภัตตาหารเพลเป็นประจำทุกวัน
๒. จัดถวายวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา เช่น หนังสือเรียน สมุด ปากกา เป็นต้น
๓. จัดถวายรางวัลทางการศึกษาในด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียน เช่น นักเรียนที่ขยันเรียน, นักเรียนที่สอบผ่านสนามวัดได้ลำดับที่ ๑-๒-๓, นักเรียนที่อบรมบาลีก่อนสอบได้ลำดับที่ ๑-๒-๓, ตลอดถึงนักเรียนผู้สามารถสอบผ่านบาลีสนามหลวงในแต่ละระดับชั้น
๔. จัดถวายสมณบริวารที่จำเป็นแก่นักเรียน เช่น จีวร สบง อังสะ เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เป็นต้น ตามโอกาสอันสมควร
๕. จัดทัศนศึกษาให้แก่ครูและนักเรียนตามโอกาสอันควร

งบประมาณในการจัดการศึกษา

สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ละแห่งต้องใช้ทรัพยากรหลักทั้ง ๔ ด้าน คือ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการในการจัดการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก กล่าวถึงเฉพาะในส่วนของงบประมาณบริหารจัดการ ดังนี้

๑. รายรับ
 - การสนับสนุนจากเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 - การอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 - การบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา
 - เงินมูลนิธิ หรือผาติกรรมของวัด
๒. รายจ่าย
 - นิตยภัต (เงินเดือน) ของคณะครู
 - หนังสือหลักสูตรการศึกษา

^{๔๒} สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, วันศาสนศึกษา ปีที่ ๑๕, (กรุงเทพ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค, ๒๕๕๒), หน้า ๓๗.

- วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- การมอบทุนการศึกษาและรางวัลทางการศึกษา

๒.๔ แนวทางการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร โดยได้สรุปความคิดเห็นของเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่ และครูผู้สอน เพื่อเป็นแนวทางของการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ดังนี้

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยประเภทหนึ่ง ที่ควรจะได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐ รัฐบาลควรเห็นความสำคัญของภาษาบาลีและจัดหางบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการ ถ้าไม่เช่นนั้น ก็จะอยู่รอดเฉพาะสำนักเรียนที่ใหญ่ๆ และมีงบประมาณมากเท่านั้น ส่วนสำนักเรียนเล็กๆก็จะค่อยๆเสื่อมสลายลงไป ดังนั้น รัฐบาลควรมีงบประมาณสนับสนุนทั้งทางด้านภัตตาหาร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านค่าตอบแทนหรือค่านิตยภัต เป็นต้น

สิ่งที่สำคัญซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นั่นคือการได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าสำนักเรียน ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักเรียน ควรดูแลเอาใจใส่เรื่องการบริหารจัดการทุกด้าน โดยเฉพาะด้านผู้เรียน ควรวางแผนล่วงหน้าเรื่องการรับนักเรียน เพราะผู้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างจริงจังในปัจจุบันมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ยังมีด้านการบริหารภายในสำนักเรียน เช่น การจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การหาครูสอนที่มีความชำนาญ การดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัย ด้านอุปกรณ์การเรียน ด้านการให้รางวัลแก่นักเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลียั่งยืนต่อไป

ด้านครูผู้สอนก็เป็นส่วนที่สำคัญเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสำนักเรียนควรจัดหาครูสอนที่เป็นครูสอนประจำทุกปี เพราะจะได้ครูสอนที่ชำนาญ ถ้าหากครูสอนเป็นปีต่อปี จะทำให้นักเรียนไม่มีครูสอนที่มีความชำนาญ ดังนั้น ผู้บริหารสำนักเรียนควรจัดหาและพัฒนาบุคลากรด้านนี้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ครูผู้สอนควรพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ หมั่นฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ พัฒนาการสอนให้มีเทคนิคใหม่ และทันสมัยอยู่เสมอ

ปัญหาและอุปสรรคอีกด้านหนึ่งที่ทำให้การศึกษาภาษาบาลีไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเหมือนในอดีต คือการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเปิดกว้างให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้

เลือกเรียนตามชอบใจ โดยเฉพาะการศึกษาทางโลก ทำให้ผู้เรียนไม่มีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียนบาลี จึงทำให้การศึกษาภาษาบาลีไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร^{๔๓}

พระมหาบุญชัย ปกสูตรเมธี (จูแวน) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยได้สรุปความคิดเห็นของอาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางของการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ดังนี้

ด้านการบริหารหลักสูตร

๑. สำนักเรียนทุกสำนักควรมีการสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจข้อกำหนดต่างๆ ของหลักสูตร

๒. ผู้บริหารสำนักเรียนควรมาให้กำลังใจแก่อาจารย์และนักเรียนในขณะที่ทำการเรียนการสอน และถามความต้องการของอาจารย์ในเรื่องต่างๆ

๓. ควรปรับปรุงรูปแบบของหนังสือหรือหลักสูตรการเรียนการสอนให้ดูน่าเรียน น่าสอนมากกว่าที่เป็นอยู่

๔. สำนักเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้อาจารย์จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอน ของแต่ละชั้นเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และควรจัดงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับชั้นเรียนหรือหลักสูตรของนักเรียนทุกชั้นทุกประโยชน์ที่มีการเปิดสอน

๕. สำนักเรียนควรส่งเสริมให้อาจารย์ศึกษาวิธีขั้นตอนในการจัดทำคู่มือการศึกษาบาลี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และควรผลิตคู่มือเกี่ยวกับหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อสะดวกกับการสอน และทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย

๖. ควรมีกองทุนการศึกษาให้สวัสดิการแก่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแต่ละชั้นนั้นๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียนในการที่จะศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมากยิ่งขึ้น

ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑. สำนักเรียนควรหาอุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือในการเรียนการสอน เช่น โปรเจกเตอร์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๒. กองบาลีสนามหลวงควรจัดงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพราะงบประมาณแต่ละสำนักเรียนได้รับในปัจจุบันไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน

^{๔๓}พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์), “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๑.

๓. ควรจัดชั้นเรียนให้สะดวกแก่อาจารย์และนักเรียน โดยจัดชั้นเรียนแยกเป็นกลุ่ม
เก่ง ปานกลาง และไม่เก่ง

๔. อาจารย์ควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนหลายๆ วิธี ผสมผสานกัน

๕. แม่กองบาลีสนามหลวงควรเข้ามาช่วยในการจัดแนวทางการเรียนการสอนเพื่อ
จะได้นำปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน

๖. ควรให้มีการอบรมครูอาจารย์ที่สอนจากหน่วยงานกลาง เพื่อจะได้สอนไปใน
แนวทางเดียวกัน โดยใช้หลักในการสอนที่ใกล้เคียงกัน และควรให้เป็นระบบ

ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑. คณะครูผู้สอนต้องหมั่นออกแบบทดสอบ อย่างหลากหลายมีการสอบสนามวัด
ก่อนๆ ที่จะส่งสอบสนามหลวง เพื่อต้องการวัดผลของผู้เรียน

๒. ควรมีการวัดผลและประเมินผลทุกครั้ง หลังจากสอนเสร็จแล้ว หรือควรมีการ
วัดผลสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง

๓. ควรให้มีการสอบวัดผล เป็นภาคการศึกษาเหมือนกับทางโลก และเมื่อสอบ
วัดผลไม่ผ่าน ควรให้มีการสอบซ่อมทุกชั้น

๔. ควรปรับเกณฑ์การให้คะแนน โดยปรับคะแนนออกเป็น ผิด ๑-๑๐ ได้ ๓ ให้
ผิด ๑๑-๑๘ ได้ ๒ ให้ เป็นต้น

๕. ควรจัดให้มีการอบรมก่อนสอบสนามหลวงทุกสำนักเรียน^{๔๔}

สรุปว่า หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ควรให้การสนับสนุนการบริหารงาน
วิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านงบประมาณ
ด้านการบริหารจัดการ ด้านครูสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการสอบวัดผล และด้านต่างๆ
ทั้งควรจัดทำหลักสูตร จัดทำแผนการเรียน ให้เป็นมาตรฐานสากล ให้เป็นระบบ เป็นไปในแนวทาง
เดียวกันทุกสำนักเรียน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น
กรุงเทพมหานคร มีระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^{๔๔} พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี (จูแวน), “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติ
ธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, *ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.*, (การบริหารการศึกษา : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๑-๑๕๓.

๒.๕ การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ๖ ด้าน

ในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้ข้างต้น ดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า งานวิชาการมักมีขอบข่ายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อาจแตกต่างกันที่รายละเอียดเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่สรุปไว้แล้ว มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ๖ ด้าน คือ

๒.๕.๑ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

๒.๕.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๕.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน

๒.๕.๔ ด้านการวัดและประเมินผล

๒.๕.๕ ด้านห้องสมุด

๒.๕.๖ ด้านการนิเทศภายใน

๒.๕.๑ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Curriculum ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Currere หมายถึง running course หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษา ว่า running sequence or learning experience การที่เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตาม ผู้เรียนจะต้องฝ่าฝืนความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฝ่าฝืนอุปสรรคไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จให้ได้^{๕๕}

หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งให้เห็นแนวทางในการจัดมวลงประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเปรียบได้กับแผนที่หรือเข็มทิศที่จะนำทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุผล^{๕๖} มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้

^{๕๕} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอกทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

^{๕๖} รุจิรี ภูสาระ และ จันทรานี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพฯ: บริษัท บั๊กพอทย์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๗.

ทาบ (Taba) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล^{๔๗}

ทรัมป์และมิลเลอร์ (Trump and Miller) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่างๆที่เตรียมการไว้และจัดให้แก่เด็กนักเรียนหรือระบบโรงเรียน^{๔๘}

โอลิวา (Oliva) ได้นำคำนิยามต่างๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้ดังนี้

หลักสูตร คือ

- สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
- ชุดวิชาที่เรียน (Set of Subject)
- เนื้อหา (Content)
- โปรแกรมการเรียน (Program of Studies)
- ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of Materials)
- ลำดับของกระบวนวิชา (Sequence of Courses)
- จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ (Performance Objectives)
- กระบวนวิชาที่ศึกษา (Course of Study)
- ทุกสิ่งที่สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด
- ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน
- ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน
- ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน^{๔๙}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ๓ ประการ คือ

๑. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนตามที่มุ่งหมายไว้

๒. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น

^{๔๗} อ่างใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทเอกทิพย์ พริน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๔๙} อ่างใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔-๑๕.

๓. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้
เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๕๐}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า หลักสูตร คือ โครงการในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนา
ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้^{๕๑}

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ว่าหลักสูตรเป็น
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม พัฒนา
นักเรียนในทุกๆด้านและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนก้าวหน้า บุคคลที่น่าพา
ลิ่งเหล่านี้ให้ประสบผลสำเร็จก็คือครูนั่นเอง^{๕๒}

ธีรยุทธ พึ่งเทียร กล่าวว่า หลักสูตร ในสากลนิยม หมายถึงการจัดประสบการณ์ต่างๆที่
โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนตามระดับชั้นตามความต้องการของนักเรียน ตามวัยของนักเรียน ตาม
ความสนใจของนักเรียนและตามความต้องการของสังคม ส่วนหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
นั้น ใช้หลักสูตรประโยคธรรมสนามหลวง และหลักสูตรประโยคบาลีสสนามหลวง^{๕๓}

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ สรุปความหมายของหลักสูตรให้จดจำได้ง่าย ตามอักษรย่อ
SOPEA ดังนี้

๑. Curriculum as Subjects and Subject Matter : หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่
เรียน

๒. Curriculum as Objectives : หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

๓. Curriculum as Plans : หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือ
ประสบการณ์ที่คาดหวังให้แก่ผู้เรียน

๔. Curriculum as Learners' Experiences : หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของ
ผู้เรียนที่โรงเรียนจัดให้

^{๕๐} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑),
หน้า ๒๕.

^{๕๑} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพฯ : สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^{๕๒} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^{๕๓} ธีรยุทธ พึ่งเทียร, คู่มือประกอบการบรรยาย การบริหารการศึกษาระดับมัธยม, หน้า ๒๒๗.

๕. Curriculum as Educational Activities : หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับนักเรียน^{๕๔}

ธำรง บัวศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร สิ่งที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับ วิธีทางต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย^{๕๕}

ชูศรี สุวรรณโชติ ได้สรุปความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูจัดอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเจริญอกงาม^{๕๖}

พระธรรมปัญญารักษ์, (สุชาติ รมมรดโน ป.ธ.๘) และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๘ กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่คณะสงฆ์ไทยประกาศใช้อย่างเป็นทางการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกันทั่วสังฆมณฑล^{๕๗}

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง จุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระวิชาภาษาบาลี ตามที่คณะสงฆ์ไทยกำหนดให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะพึงได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ฝึกฝน อบรมผู้เรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในการนำหลักสูตรไปสู่โรงเรียนและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายในสถานศึกษา เช่นผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่างๆภายในสถานศึกษา ครูผู้สอนเกี่ยวข้องกับด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ถ้าหากว่าการนำ

^{๕๔} อ่างใน วันเพ็ญ วรรณ โกมล, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑, หน้า ๓.

^{๕๕} ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^{๕๖} ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : อักษรไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑.

^{๕๗} พระธรรมปัญญารักษ์, (สุชาติ รมมรดโน ป.ธ.๘) และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ป.ธ.๘, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๑.

หลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^{๕๘} มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

จอร์จ เอ. โบแชมป์ (George A. Beauchamp) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน^{๕๙}

วันเพ็ญ วรรณโกมล สรุปความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ว่า หมายถึง การแปลงเจตนารมณ์ของหลักสูตรจากเอกสารหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมเอกสารหลักสูตรทุกประเภท เตรียมครูสอนและบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม ตลอดจนการวัดและประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร อย่างเป็นระบบครบวงจร^{๖๐}

รายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของประเทศในภูมิภาคเอเชีย (APEID) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความหมายครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรไปจนถึงการอบรมครูผู้สอนให้เป็นผู้มีสมรรถนะที่จำเป็น พร้อมทั้งจะนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๖๑}

สุมิตร คุณากร กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติจริง และเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยมีกิจกรรมที่จะกระทำได้ ๓ ประเภท คือ

๑. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
๒. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆภายในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

^{๕๘} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอกทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖๑-๒๖๒.

^{๕๙} อ่างใน วันเพ็ญ วรรณโกมล, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๗.

^{๖๐} วันเพ็ญ วรรณโกมล, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๘.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗.

๓. การสอนของครู^{๖๒}

บุญเลี้ยง ทุมทอง สรุปไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน^{๖๓}

สัจด์ อุทรานันท์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน ได้แก่การจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร^{๖๔}

สันต์ ชรรณบำรุง ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มนั้น ไปปฏิบัติให้บังเกิดผล และรวมถึงการบริหารด้วยวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๕}

ธำรง บัวศรี กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนสำหรับสอนเป็นประจำทุกวัน^{๖๖}

จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติใช้จริงในการเรียนการสอน โดยครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่

บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นที่ทุกคนและทุกฝ่ายจะต้องรู้และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และต้อง

^{๖๒} อ่างใน วันเพ็ญ วรรณโกมล, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑ หน้า ๑๐๘.

^{๖๓} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอกทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖๓.

^{๖๔} อ่างใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอกทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖๒.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๒.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๓.

ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สอดคล้องและเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน^{๖๓} และบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ จัดแผนการเรียน จัดตารางสอน จัดครูเข้าสอน จัดครูสอนแทน จัดองค์กรและระบบการบริหารงานวิชาการ ประเมินผลระดับสถานศึกษา นิเทศควบคุมและติดตามผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมอาคารสถานที่จัดการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา จัดสรรและสนับสนุนงบประมาณ จัดทรัพยากร แหล่งเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก และส่งเสริมและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน^{๖๔} ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง ได้กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

๑. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
๒. ให้บริการวัสดุ และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆแก่ครู
๓. ดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ^{๖๕}

บทบาทของครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ ดังนี้ คือ ทำการศึกษาหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่ และพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสม หรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้^{๖๖}

สรุปว่า บุคลากรทุกฝ่ายภายในสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการจัดแผนการเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และส่งเสริมให้กำลังใจสนับสนุนในการใช้หลักสูตร ส่วนครูมีบทบาทโดยตรงในการใช้หลักสูตรควรศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและทำการสอนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

^{๖๓} รังสรรค์ บุษยะมา, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒.

^{๖๔} รังสรรค์ บุษยะมา, เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, หน้า ๑๓.

^{๖๕} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๔.

^{๖๖} อ่างใน ชวลิต ชูกำแพง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์ ที่ควีพี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๒.

๒.๕.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน (Instruction) เป็นคำที่มักใช้คู่กันเรียกรวมกันว่า การเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะคำทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาเป้าหมายและปรัชญาของการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการและผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด แล้วพิจารณาเลือกนำไปใช้ออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และศักยภาพของผู้เรียน^{๗๐} ดังนั้น ในเนื้อหาสาระเดียวกัน ผู้สอนแต่ละสำนักเรียนย่อมมีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันได้ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนนั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง ครูเป็นแต่เพียงผู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นเท่านั้น การเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในกระบวนการทางการศึกษาในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน^{๗๑}

นวลจิตต์ เขวกิรติพงศ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือการจัดการบรรยากาศ กิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน^{๗๒}

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึงการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรักและความเอาใจใส่ด้วย^{๗๓}

^{๗๐} อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

^{๗๑} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^{๗๒} นวลจิตต์ เขวกิรติพงศ์, ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐.

^{๗๓} ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๓.

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า การเรียนการสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน^{๗๕}

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การเรียนการสอน คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

๑. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม

๒. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

๓. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้^{๗๖}

สุมิตร คุณานุกร ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ^{๗๗}

สุพิศ ทองมาก กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การสอน มีการจัดระบบกระบวนการเรียนการสอน มีกิจกรรม และกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอน โดยมีผู้สอนและผู้เรียน^{๗๘}

พระมหาบุญชัย ปกสุสรเมธี (จูแวน) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การเตรียมการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสำนักเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ^{๗๙}

^{๗๕} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

^{๗๖} อังไฉ อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๗๗} สุมิตร คุณานุกร, การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๗.

^{๗๘} สุพิศ ทองมาก, หลักการสอน, เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรรณิในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖, หน้า ๖.

^{๗๙} พระมหาบุญชัย ปกสุสรเมธี (จูแวน), “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.**, (การบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

จากความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ต่างๆ แก่นักเรียน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่สำนักเรียนตั้งไว้

๒.๕.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน (Instructional Media) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร สื่อเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนที่ใช้กันมาก คือ ภาษาพูด และภาษาเขียน ต่อมาได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ ในปัจจุบันจะพบว่า มีสื่อการเรียนการสอนมากมายหลายชนิด เพราะถือว่า สื่อการเรียนการสอน คือ มือที่สามของครู ช่วยให้ครูสอนได้สนุก และมีประสิทธิภาพ^{๕๐} มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

T. Newby และคณะ ให้คำจำกัดความคำว่า Instructional media ไว้ดังนี้ Channels of communication that carry messages with an instructional purpose; the different ways and means by which information can be delivered to learner. ซึ่งสรุปเป็นภาษาไทยได้ว่า ช่องทางต่างๆ ของการสื่อสาร ซึ่งนำพาสารต่างๆ ไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ด้วยเส้นทางและวิธีการที่สามารถนำพาสารสนเทศไปนำเสนอให้ถึงผู้เรียนได้^{๕๑}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ (ครูกับผู้เรียน) ซึ่งอาจเป็นคำพูด คำเขียน รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือแม้กระทั่งสีหน้าท่าทาง^{๕๒}

ภาวिका ชาราศรีสุทธิ ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นตัวกลาง ตัวช่วย ในการให้ข้อมูลความรู้หรือสิ่งบอกกล่าวแก่ผู้เรียน แต่การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผลนั้น ต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่าอีกด้วย^{๕๓}

^{๕๐} ภาวिका ชาราศรีสุทธิ, การจัดการและบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๐.

^{๕๑} อังโน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

^{๕๒} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า คือสิ่งที่นำความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้^{๔๔}

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ตลอดจนจำได้นาน สื่อการเรียนการสอนแบ่งได้เป็นสื่อประเภทวัสดุ เช่น ของจริง รูปภาพ หนังสือ เป็นต้น สื่อประเภทอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น และสื่อประเภทวิธีการ ได้แก่ กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดทำขึ้น ทั้งในและนอกห้องเรียน^{๔๕}

จันทร์ธานี สงวนนาม ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูและนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น สื่อที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกการสอน เป็นต้น^{๔๖}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้สรุปไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์และไม่ใช่สิ่งพิมพ์ ที่ผู้สอนสามารถส่งถึงผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๔๗}

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

๑. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น
๒. เป็นการสร้างแรงจูงใจ และเร้าความสนใจ
๓. ช่วยเสริมสร้างความคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน
๔. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะเวลา และขนาดได้ เช่น

^{๔๓} ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๑.

^{๔๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๗.

^{๔๕} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

^{๔๖} จันทร์ธานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔.

^{๔๗} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

- ๔.๑ ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็ว ดูช้าลง เพื่อศึกษาได้
- ๔.๒ ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าดูเร็วขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง
- ๔.๓ สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้
- ๔.๔ สามารถย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลง เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา
- ๔.๕ ขยายสิ่งเล็กให้ใหญ่ขึ้น
- ๔.๖ ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น
- ๔.๗ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้^{๔๘}

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อธรรมชาติ การเลือกสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความน่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตามเป็นสื่อที่เข้าใจง่าย กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้และที่สำคัญคือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล^{๔๙}

กรมวิชาการ ให้คำจำกัดความสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหา ความรู้จากผู้สอนไปสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน^{๕๐}

จากความหมายของสื่อการเรียนการสอนที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ครูใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน ซึ่งอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ และมีใช้สิ่งพิมพ์ หรือแม้กระทั่งสีหน้าท่าทาง วิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ รวดเร็ว เพลิดเพลิน และสนใจในการเรียนการสอน

^{๔๘} ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๓.

^{๔๙} กระทรวงศึกษาธิการ, นิยามคำศัพท์หลักสูตร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๕๐} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔.

บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อการเรียนการสอน
งานด้านสื่อการเรียนการสอนมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. ฝ่ายบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- ๑.๑) เข้าใจงานสื่อการเรียนการสอน ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ โดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน
- ๑.๒) มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการเรียนการสอน
- ๑.๓) มีความรู้ความสามารถ ช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการเรียนการสอน
- ๑.๔) จัดให้มีอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากรแก่งานสื่อการเรียนการสอน

๒. ครูอาจารย์ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

- ๒.๑) ครูอาจารย์ควรฝึกการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และใช้ให้ถูกวิธี
- ๒.๒) เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สื่อเป็นอุปกรณ์การสอน และจำเป็นต้องใช้เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ๒.๓) ครูอาจารย์ควรส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาได้ใช้สื่อการเรียนการสอน
- ๒.๔) หากครูอาจารย์ใช้สื่อการสอนไม่ถูกต้อง งานสื่อการเรียนการสอนควรมีการบริการใช้สื่อ ตลอดจนการสาธิตและการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อให้กับครูอาจารย์^{๕๑}

สรุปว่า ในงานสื่อการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารต้องเข้าใจ ให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ส่วนครูก็ต้องให้ความสำคัญและรู้ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน และฝึกการให้สื่อให้ชำนาญ

ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้
สื่อกับผู้เรียน

๑. เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

^{๕๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๘-๒๑๐.

๒. สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสุขและไม่เบื่อหน่ายการเรียน

๓. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

๔. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

๕. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

๖. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

๑. การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้ในการบรรยายเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

๒. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

๓. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น^{๕๒}

สรุปว่า สื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ในส่วนช่วยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนสนุกสนานในการสอนมากกว่าการสอนด้วยวิธีบรรยายอย่างเดียว และทำให้ผู้เรียนสนใจ สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายการเรียน ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เนื้อหาบทเรียนที่ย่างยากซับซ้อนได้ง่ายยิ่งขึ้นและตรงกัน

^{๕๒} อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๑.

๒.๕.๔ ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดและประเมินผล (Assessment) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน การสอนที่สมบูรณ์จะต้องเริ่มที่การตั้งจุดมุ่งหมายของการสอน เตรียมเนื้อหา กิจกรรมและสื่อในเรื่องที่จะสอนสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ลงมือสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนแล้ว การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ยังกระทำเพื่อจะได้ทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินใจเลื่อนชั้น ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การเรียนการสอนจะได้ผลดีเพียงไร หรือบรรลุจุดหมายหรือไม่ ย่อมทราบได้จากการวัดผลหรือประเมินผล^{๕๓}

สำหรับความหมายของการวัดผลและการประเมินผลนั้น นักการศึกษาได้ให้ความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดค่าแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพไปวัดหรือไปตรวจสอบ เช่น ใช้ข้อสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงานของผู้เรียน เป็นต้น ส่วนการประเมินผลนั้น เป็นกระบวนการในการวินิจฉัยตัดสินคุณค่าคุณลักษณะที่ได้วัด มาเทียบกับเกณฑ์ว่าสมควรผ่านหรือไม่ผ่าน สอบได้หรือสอบตกในทำนองนี้ ดังนั้น กระบวนการในการประเมินผล จะต้องทำหลังจากได้มีการวัดผลมาก่อนแล้วเสมอ^{๕๔}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น เช่น การวัดความสามารถทางสมองด้านต่างๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ ผลที่ได้จากการวัดเป็นจำนวนตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้น เป็นการตรวจสอบการสอนของครูอาจารย์และการเรียนของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain)

สำหรับการประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริงและการกระทำ บางทีขึ้นอยู่กับ การวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะ

^{๕๓} ภาวีกา ธาราศรีสุทธี, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๑.

^{๕๔} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๗.

เป็นการรวมการวัดหลายทางๆ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา การประเมินผลแต่ละครั้ง จะประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ เกณฑ์การพิจารณา และการตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๕๕}

ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ ได้สรุปความหมายของการวัดและประเมินผลว่า การวัดผลเป็นการบอกเชิงปริมาณ หรือการตีค่าเป็นตัวเลขตามกฎเกณฑ์ การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงานว่าบรรลุความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี โดยอาศัยข้อมูลที่ได้มาจากการวัดเป็นหลัก^{๕๖}

โนรี ใจใส ให้ความหมายว่า การวัดผล (Measurement) คือ กระบวนการที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือ / วิธีการวัดทางการศึกษาได้มากมายหลายวิธี การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การสอบถาม / สัมภาษณ์ การดูจากผลงานที่ส่งและจากปฏิกิริยา / การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวัดผลนี้ จะนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ต่อไป การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลมาตัดสินคุณค่า เช่น เมื่อทำการวัดผลในวิชาหนึ่งแล้วนักศึกษาได้คะแนนรวม ๘๖ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน แล้วนำมาประเมินผล / ตัดสินคุณค่าซึ่งถ้ามีการตั้งเกณฑ์ไว้ ๘๕ คะแนน ถือว่าการประเมินผลอยู่ในระดับดีมาก (A)^{๕๗}

จันทรานี สงวนนาม กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้^{๕๘}

^{๕๕} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๘๘.

^{๕๖} ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๐.

^{๕๗} โนรี ใจใส, คู่มือการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้, (สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๕๘} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔.

อาภรณ์ ใจเที่ยง ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมานั้นบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ข้อใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไข ข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดและประเมินนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงต้องทำการวัดและประเมินผลทุกครั้งการสอน^{๕๕}

ธีรยุทธ พึ่งเทียร ให้ทัศนะไว้ว่า การวัดและการประเมิน ถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น สำหรับกระบวนการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ผู้บริหารทราบว่า ผลของการเรียนการสอนเป็นอย่างไร ผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยวัดและประเมินอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะๆ ใช้วิธีวัดหลายๆแบบและวัดหลายๆด้าน^{๕๖}

บุญเลี้ยง ทุมทอง กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของนักการศึกษาในระดับการศึกษาต่างๆ เพราะผลจากการวัดจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษา เพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะแนว เป็นต้น ผลของการสอบของนักเรียนที่ไม่ดี ไม่เพียงแต่แสดงความอ่อนของนักเรียนแต่ละคนเท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาผลการสอบรวมทั้งโรงเรียนก็จะแสดงถึงความบกพร่องในการสอนไม่ดีของครูด้วย และถ้าพิจารณาผลการสอบรวมทั้งในโรงเรียนก็จะแสดงถึงความบกพร่องในด้านการบริหาร โรงเรียนของครูใหญ่ และคณะผู้บริหารอีกด้วย^{๕๗}

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ทัศนะว่า การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ อย่างเต็มตามศักยภาพ^{๕๘}

กรมวิชาการ กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพการเรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และ

^{๕๕} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๕๖} ธีรยุทธ พึ่งเทียร, คู่มือประกอบการบรรยาย การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์, หน้า ๒๓๒-๒๓๓.

^{๕๗} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : บริษัทแอกทีฟ พริ้น จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๔-๒๓๕.

^{๕๘} กระทรวงศึกษาธิการ, นิยามคำศัพท์หลักสูตร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ^{๑๑๓}

จากความหมายของการวัดและประเมินผลที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลคือการทดสอบความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของนักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่สำนักเรียนกำหนดขึ้น เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน

ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน การสอนที่สมบูรณ์จะต้องเริ่มที่การตั้งจุดมุ่งหมายของการสอน เตรียมเนื้อหา กิจกรรมและสื่อในเรื่องที่จะสอน สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ลงมือสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนแล้ว การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ยังกระทำเพื่อจะได้ทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินใจเลื่อนชั้น ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การเรียนการสอนจะได้ผลดีเพียงไร หรือบรรลุจุดหมายหรือไม่ ย่อมทราบได้จากการวัดผลหรือประเมินผล

หน้าที่ของผู้บริหารในด้านการวัดและประเมินผล คือ การส่งเสริมให้ครูรู้จักหลักการและวิธีการวัดผลและประเมินผล นอกจากนั้น ตัวผู้บริหารเองต้องมีความรู้ในเรื่องการวัดผลและประเมินผลด้วย เพราะจะได้เข้าใจ และสามารถแนะนำครูผู้สอนได้ ผู้บริหารจะต้องช่วยบริการและอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลต่างๆ^{๑๑๔}

สรุปว่า การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนการสอน เพราะเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร ทำให้ทราบว่าเรียนการสอนดีเพียงไรหรือบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ในเรื่องการวัดผลและประเมินผล และอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลต่างๆ

^{๑๑๓} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔.

^{๑๑๔} ภาวิดา ธาราศิริสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๑-๘๒.

ประโยชน์ของการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน มีประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่าผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนนักศึกษา นักเรียนนักศึกษาจะได้ทราบว่า ตนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง

๓. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไร จะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร

๔. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียนการศึกษาสำเร็จตามหลักสูตร เป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ

๕. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการรับนักศึกษา ผลการเรียนและการสำเร็จตามหลักสูตร

๖. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียน และการสำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา^{๑๑๕}

สรุปว่า การวัดและประเมินผลทำให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบข้อบกพร่องของตนเอง ผู้สอนก็ทราบว่าผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไร ผู้เรียนก็ทราบว่าตนเองมีความรู้ ความเข้าใจเพียงใด ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาทั้งผู้สอนและผู้เรียน

๒.๕.๕ ด้านห้องสมุด

ห้องสมุด (Library) เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษามาก เพราะเป็นศูนย์รวมของวิชาการทั้งปวง เป็นสถานที่ที่ครูใช้ศึกษาค้นคว้า เตรียมบทเรียนเพื่อการเรียนการสอน และเป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ ทั้งจากงานที่คลุมอบหมาย และความรู้ด้านอื่นๆ ที่นักเรียนสนใจ รวมทั้งเป็นสถานที่ปลูกฝังการรักการอ่านหนังสือ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และความสามารถที่จะศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตัวเองได้^{๑๑๖} มีนักการศึกษาได้ให้คำนิยามหรือความหมายของห้องสมุดไว้ดังนี้

^{๑๑๕} ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๖-๑๖๗.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ให้ความหมายไว้ว่า ห้องสมุด คือ สถานที่รวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นแหล่งวิทยาการความรู้ ความเห็นของนักปราชญ์ นักวิชาการ ห้องสมุดมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ คือ

๑. เพื่อให้การศึกษา เป็นแหล่งที่ให้การศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์และนักเรียน

๒. เพื่อความรู้และข่าวสาร ห้องสมุดที่ทันสมัย นอกจากจะเป็นที่รวบรวมตำรา หนังสือ และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ แล้ว ยังเป็นแหล่งที่จะให้บริการในด้านข่าวสาร ความรู้ทั่วไป เช่น การจัด นิทรรศการ การจัดป้ายแผ่นกระดานเพื่อปิดประกาศข่าวสารความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งการจัดเชิญ วิทยากร และการประชุมเพื่อเผยแพร่ความรู้และข่าวสาร

๓. เพื่อการศึกษาค้นคว้า ห้องสมุดจะเป็นแหล่งหนังสืออ้างอิง ที่ใช้เป็นการค้นคว้า การ ทำวิจัย เป็นต้น

๔. เพื่อความจรรโลงใจ เป็นแหล่งที่มีหนังสือบันเทิง หรือการจัดกิจกรรม การฉาย ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์เพื่อความจรรโลงใจ

๕. เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีมุมที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ และเป็นที่พักผ่อนคลายจากการ เรียนในห้องเรียน^{๑๐๓}

ธีรยุทธ พึ่งเทียร กล่าวถึงห้องสมุดว่า เป็นที่รวบรวมของวิชาการทั้งมวล ที่ซึ่งครูและ นักเรียนจะสามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองได้^{๑๐๔}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บ และให้บริการวัสดุ สารนิเทศ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับครูอาจารย์และ นักเรียนในโรงเรียน เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มาศึกษาหาความรู้ เรียนรู้วิทยาการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมนิสัยใฝ่เรียน และมีนิสัยรักการอ่าน^{๑๐๕}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ให้คำจำกัดความหมายของห้องสมุดไว้ว่า เป็นเป็นศูนย์รวมของ วิชาการทั้งปวง เป็นสถานที่ที่ครูใช้ศึกษาค้นคว้า เตรียมบทเรียนเพื่อการเรียนการสอน และเป็น สถานที่ที่นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้านอื่นๆ ที่นักเรียนสนใจ รวมทั้งเป็นสถานที่ปลูกฝังการ

^{๑๐๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^{๑๐๔} ธีรยุทธ พึ่งเทียร, คู่มือประกอบการบรรยาย การบริหารการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, ๒๕๕๔, หน้า ๒๓๑.

^{๑๐๕} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๑-๘๒, หน้า ๑๖๗.

รักการอ่านหนังสือ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และความสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตัวเองได้

จากความหมายของห้องสมุดที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า ห้องสมุด หมายถึง แหล่งรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ข่าวสารที่ทันสมัย หลากหลาย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ เพื่อเป็นสถานที่ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียนของครูและนักเรียน ภายในสำนักเรียน

การบริการของห้องสมุดในสถานศึกษา

การบริการเป็นหัวใจสำคัญของงานห้องสมุด เพราะจะช่วยส่งเสริมงานด้านวิชาการในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ผู้ที่จะทำให้งานห้องสมุดดำเนินงานไปด้วยดี ก็คือ บรรณารักษ์ งานบริการห้องสมุดแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. การบริการนักเรียนนักศึกษา นักเรียนนักศึกษาจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดเพื่อจะได้อ่านหนังสือต่างๆ ตามที่ครูอาจารย์มอบหมาย และอ่านเพื่อความรู้ความบันเทิงของตนเอง ห้องสมุดสามารถจัดบริการให้กับนักเรียนนักศึกษา คือ

๑.๑) ให้อ่านและให้ยืม โดยเสรี ห้องสมุดควรเปิดบริการตลอดวัน แม้ในเวลาเที่ยง โดยจัดเวรเจ้าหน้าที่ให้บริการตอนพักเที่ยง รวมทั้งหลังเลิกเรียนอย่างน้อย ๑ ชั่วโมง

๑.๒) การแนะนำการใช้ห้องสมุด ได้แก่ การปฐมนิเทศนักเรียนนักศึกษาให้เข้าใจ และรู้จักการใช้ห้องสมุด รวมทั้งการจัดป้ายแนะนำ การจัดบัตรรายการห้องสมุด เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาได้ใช้ห้องสมุดเป็น

๑.๓) การบริการตอบคำถาม ในข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดแก่นักเรียน นักศึกษาการแนะนำการอ่านเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้อ่าน และเลือกหนังสือได้ตามต้องการ

๒. การบริการครูอาจารย์ ครูอาจารย์ใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าและการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติม และแนะนำนักเรียนนักศึกษานในกรณีที่มีมอบหมายงานให้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง การบริการครูอาจารย์ควรปฏิบัติ ดังนี้

๒.๑) ให้ยืมและอ่านได้โดยเสรี

๒.๒) การทำรายชื่อหนังสือ ตำราที่จะเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คู่มือครู เป็นต้น

๒.๓) ให้ความร่วมมือในการเตรียมสถานที่เพื่อสะดวกแก่ครูอาจารย์ได้อ่าน รวมทั้งการจัดหนังสือที่ให้ความสะดวกในการค้นคว้า

๒.๔) บริการอื่นๆ ตามความต้องการของครูอาจารย์ เช่น การยืมหนังสือต่างห้องสมุด การแนะนำหนังสือใหม่ การจัดซื้อหนังสือตามความต้องการของครูอาจารย์

๓. การให้บริการแก่บุคคลภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกสมทบ ได้แก่ ศิษย์เก่าที่ต้องการ ยืมหนังสือ บุคคลภายนอกใกล้เคียงที่มาใช้หนังสือ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและเพื่อความบันเทิง ห้องสมุดสามารถที่จะให้บริการได้ โดยให้สมัครเป็นสมาชิกประเภทบุคคลทั่วไปหรือสมาชิกสมทบ และมีระเบียบว่าด้วยการยืมหนังสือตามที่ห้องสมุดกำหนด รวมทั้งสามารถเก็บค่าบำรุงห้องสมุดได้^{๑๑๑}

สรุปว่า การบริการห้องสมุดเป็นหัวใจของงานด้านห้องสมุด บรรณารักษ์ต้องจัดซื้อหนังสือ จัดทำรายชื้อหนังสือ จัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสม แนะนำหนังสือที่ใหม่ และให้บริการนักเรียน ครู และบุคคลภายนอก ในการอ่าน การค้นคว้า การยืมได้โดยเสรี

๒.๕.๖ ด้านการนิเทศภายใน

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ในสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการและช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา ๆ เป็นกระบวนการหรือวิธีการ หรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน ภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Supervision ตามรูปศัพท์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และปรับปรุง ในพจนานุกรม หมายถึง การชี้แจง การแสดง และการจำแนก^{๑๑๒} มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ให้ความหมายว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของผู้บริหาร โรงเรียนในอันที่จะก่อให้เกิดการร่วมมือ การช่วยเหลือแนะนำ และให้คำปรึกษาหารือเพื่อช่วยให้ครูสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมการสอนได้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน^{๑๑๓}

^{๑๑๑} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๕-๑๗๐.

^{๑๑๒} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒๑-๒๒๒.

^{๑๑๓} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘๒.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การนิเทศที่มีการริเริ่มและจัดดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา และในหลายโอกาสก็เชิญบุคลากรภายนอกเป็นวิทยากรร่วมโครงการ ดังนั้น การนิเทศภายในจึงมีลักษณะดังนี้ คือ

๑. บุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้จัดดำเนินการ และเป็นเจ้าของโครงการ จัดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษานั้น

๒. การดำเนินงาน กระบวนการ กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

การนิเทศถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะกระบวนการนิเทศที่จัดว่าเป็นศาสตร์ก็เพราะกระบวนการนี้เป็นปรัชญาที่แสวงหาความจริงความรู้ และคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่วนที่ว่าเป็นศิลป์ก็เพราะต้องอาศัยเทคนิค วิธีการและมนุษย์สัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การติดต่อประสานงาน การจูงใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา

การนิเทศมีความสัมพันธ์กับการบริหารการศึกษา ก็เพราะเป็นรูปแบบของการบริหารการศึกษาที่ต้องการการมีส่วนร่วมของบุคคล เป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตย การนิเทศใช้ลักษณะต่างๆ ของประชาธิปไตยมาดำเนินการ ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การประชุมปรึกษาหารือกัน การให้ความร่วมมือและประสานงาน การร่วมมือแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน^{๑๑๓}

จันทร์ธานี สงวนนาม กล่าวว่า การนิเทศภายในเป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน^{๑๑๔}

อำภา บุญช่วย กล่าวถึงการนิเทศภายในว่า หมายถึง ความพยายามทุกสิ่งทุกอย่างของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไปจนถึงจะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพและก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง

^{๑๑๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒๓-๒๒๔.

^{๑๑๔} จันทร์ธานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๕.

ผู้นิเทศจะได้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือก และแต่งตั้งขึ้น^{๑๑๕}

อุดมศักดิ์ พลอยบุตร ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การสอนงาน มีการชี้แนะ (แนะนำ) มีการทำเป็นตัวอย่าง ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ^{๑๑๖}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้คำจำกัดความว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด^{๑๑๗}

จากความหมายของการนิเทศภายในที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การปรึกษาหารือ การประชุม การให้คำแนะนำ ระหว่างผู้บริหารกับครู และครูกับครู ภายในสำนักเรียน และการที่ผู้บริหารสังเกตการสอนในชั้นเรียนของครู รวมทั้งการพาครูไปศึกษาดูงานนอกสถานที่และการสัมมนาวิชาการ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมการนิเทศภายใน

ในเรื่องของกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนนั้น มีผู้คิดค้นและรวบรวมไว้มากมายหลายวิธี แต่ในที่นี้จะเสนอกิจกรรมการนิเทศเพียงบางส่วนที่น่าสนใจเท่านั้น

๑. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เป็นการประชุมครูทั้งหมดของโรงเรียนเพื่อเตรียมการให้พร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในวันเปิดภาคเรียน โดยนำผลการปฏิบัติงานในภาคเรียนที่ผ่านมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในภาคเรียนต่อไป หัวข้อในการประชุมอย่างน้อยควรประกอบด้วย การประเมินผลงานในรอบปีที่ผ่านมาปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมามาการเตรียมการเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน การเตรียมการเกี่ยวกับอาคารสถานที่และการจัดครูเข้าชั้น โครงการที่จะดำเนินการในปี/ภาคเรียนต่อไป เป็นต้น

๒. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้บริหาร หรือครูที่ได้รับมอบหมายกับครูในโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการสังเกตพฤติกรรมกรรมการสอนของครูในห้องเรียน แล้วนำข้อมูลที่บันทึกหรือสังเกตได้ไปวิเคราะห์ และหาทางปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการสอนร่วมกัน

^{๑๑๕} อ่างใน ภาววิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘๑.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๒.

^{๑๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๒.

๓. จัดเอกสารหรือตำราทางวิชาการให้แก่ครูผู้สอนได้ศึกษา การนิเทศบางรูปแบบไม่สามารถให้ผู้รับการนิเทศรับรู้โดยตรงได้ เพราะปัญหาต่างๆ เช่น ความไม่รู้ งบประมาณ แต่การจัดหาเอกสาร ตำราทางวิชาการ ในเรื่องรายละเอียดต่างๆ ให้กับครูผู้สอน สามารถที่จะช่วยพัฒนาการสอนของครูผู้สอนได้อีกอย่างหนึ่ง ทำให้ครูมีความรู้สึกในทางที่ดีว่า ตนได้รับความไว้วางใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากผู้บริหาร และเป็นการเสริมแรงแก่ครู ถ้าหากการค้นคว้านั้นจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอดแก่เพื่อนครูอีกต่อหนึ่ง

๔. การให้คำปรึกษาหารือ เป็นกิจกรรมการนิเทศภายใน อีกอย่างหนึ่งที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ ปัญหาในการปรึกษาหารือ อาจแบ่งเป็นปัญหาส่วนตัว และปัญหาด้านการเรียนการสอน ซึ่งผู้นิเทศโดยเฉพาะผู้บริหารจำเป็นต้องให้คำปรึกษาหารือในปัญหาทั้ง ๒ ส่วนการให้คำปรึกษาหารือ จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูที่วิธีหนึ่งวิธีการให้คำปรึกษาทำได้ทั้งใน ๓ ลักษณะ คือ

๑.) บอกวิธีแก้ปัญหามาโดยตรง

๒.) เสนอข้อมูลและช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

๓.) อาจจะเข้าไปทั้ง ๒ ลักษณะพร้อมๆ กันก็ได้

๕. สาธิตการสอน ในกรณีที่ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการสอนในบางครั้ง ผู้บริหารโรงเรียนอาจนิเทศการสอน โดยวิธีสาธิตการสอน สิ่งสำคัญที่ควรระวัง และทำความเข้าใจกับผู้สังเกตการสอนก็คือ การสาธิตการสอนครั้งนั้นไม่ใช่การสอนที่ดีที่สุด และผู้ชมการสอนไม่ใช่ผู้สาธิต ดังนั้น การเลียนแบบ วิธีและพฤติกรรมการสอนของผู้สาธิต จึงไม่ใช่พฤติกรรมการสอนที่ดีที่สุด เพราะพฤติกรรมการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น เป็นพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของครูแต่ละคน ข้อควรคำนึงถึงในการสาธิตการสอน คือ ผู้สาธิตและผู้ชมและผู้ชมการสอนควรรู้ตัวล่วงหน้า เพื่อเข้าใจวัตถุประสงค์ร่วมกัน

๖. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่ การพาครูไปศึกษาดูงาน มีความประสงค์เพื่อให้ครูได้รับประสบการณ์ตรง และให้เกิดแนวความคิดที่จะเอาประสบการณ์ที่ได้รับมานั้นมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะในเรื่องวัตถุประสงค์และกิจกรรมจะต้องชัดเจน มีการแจ้งวัตถุประสงค์ให้โรงเรียน หรือหน่วยงานที่จะไปศึกษาดูงานทราบและถ้าเป็นไปได้ ควรมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบไปประสานงานด้วยตนเองก่อนการเดินทาง

๗. การสนทนาวิชาการ เป็นกิจกรรมการนิเทศที่เป็นประโยชน์ และโรงเรียนสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณ วิธีดำเนินการอาจใช้ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ในช่วงเวลารับประทานอาหารกลางวัน ผู้บริหารโรงเรียนอาจขอร้องให้ครูได้จัดอาหารกลางวันมารับประทาน

ร่วมกัน และในช่วงนี้ก็จะมีการมอบหมายให้ครูคนใดคนหนึ่งนำเสนอวิชาการ การเลือกหัวข้อ การสนทนาควรให้เป็นไปตามความต้องการของคณะครูในกรณีที่หัวข้อการสนทนาเป็นเรื่อง ค่อนข้างยาก หรือเป็นเทคนิคเฉพาะเรื่อง โรงเรียนควรเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นผู้นำการสนทนา^{๑๑๔}

สรุปว่า กิจกรรมการนิเทศภายในนั้น มีการประชุมครูทั้งหมดก่อนเปิดภาคเรียน การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การให้คำปรึกษา การพาครู ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการสนทนา วิชาการ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีดีเด่น ดังได้รวบรวมนำเสนอ ดังต่อไปนี้

พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านการวัดผลและประเมินผล มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารหลักสูตร ผลการ เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกตาม สถานภาพของอาจารย์แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ วิทยฐานะทางโลก วิทยฐานะทางธรรม ประสบการณ์ ในการสอน และการจัดชั้นที่สอน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการดำเนินการจัดการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน^{๑๑๕}

นางสาวซุณหภักดี ร้อยพิลา ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระ ปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารวิชาการอยู่ใน ระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารมีการกำกับดูแลในเรื่องการตรงต่อเวลาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่มากเท่าที่ควร การกำกับดูแลให้ครูมีความเอื้อเพื่ออาหารต่อศิษย์ และกำกับดูแลเรื่องการวัดผลให้ เป็นธรรมระดับปานกลาง แต่การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมมีขีดจำกัดเรื่องการนำสื่อเทคโนโลยี

^{๑๑๔} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดการและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพ สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๖-๒๐๑.

^{๑๑๕} พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน), “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.**, (การบริหารการศึกษา : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๔.

ที่ทันสมัยมาใช้ อันอาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อดังกล่าว อีกทั้งนักเรียนมีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีจำกัด จึงควรมีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างพอเพียง^{๑๒๐}

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม ผู้บริหาร อาจารย์ใหญ่ และครูผู้สอนทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนหลักสูตรบาลีมีความยืดหยุ่น สามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม การใช้สื่อควรให้เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนการอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนการสอนให้กับครู มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด^{๑๒๑}

พระมหาอานนท์ ชยานนุโท (เหล็กดี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง^{๑๒๒}

นายธานี สุวรรณประทีป ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเปรียญธรรม ๕ ประโยคของผู้เรียนบาลี ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร มีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๐๖ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด คือ ควรมีการวัดผลประเมินผลหลักสูตรให้ทันสมัยเสมอ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๖ รองลงมาคือ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ และเข้าใจวิธีการทำคะแนนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดได้ ค่าเฉลี่ย ๓.๓๔ จัดอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความสำคัญปานกลาง โดยมีเฉลี่ย ๒.๕๑ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด คือ มีการตรวจงาน

^{๑๒๐} นางสาวชุนหทัย ร้อยพิลา, “ความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๘๖.

^{๑๒๑} พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์), “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๓.

^{๑๒๒} พระมหาอานนท์ ชยานนุโท (เหล็กดี), “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๗๗-๗๘.

(แบบฝึกหัด และแก้ไขข้อผิดพลาด) ค่าเฉลี่ย ๓.๓๑ รองลงมาคือ เทคนิคการสอนของผู้สอนค่าเฉลี่ย ๓.๑๒ และความเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ค่าเฉลี่ย ๓.๑๑ และข้อที่มีผลต่อความสำเร็จในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้สอนจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑^{๑๒๓}

พระมหาสรพงษ์ การุญ ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์มาจาก

๑. ด้านปัจจัยนำเข้า ๑) ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม ๒) ครู มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี ๓) หลักสูตร ครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล ๔) อาคารสถานที่ที่มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี ๕) สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม

๒. ด้านกระบวนการ ๑) ผู้บริหารโรงเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุม แนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว ๒) ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ๓) มีการนิเทศครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล^{๑๒๔}

พระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ตามความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนในภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินผลมีสภาพการดำเนินงานสูงสุด รองลงมาเป็นด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับ สรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านการ

^{๑๒๓} นายธานี สุวรรณประทีป, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จปริยัติธรรม ๘ ประโยคของผู้เรียนบาลี ในกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (พุทธศาสนาและปรัชญา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๗๓.

^{๑๒๔} พระมหาสรพงษ์ การุญ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ประเมินผล พบว่าในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำสุด คือ ข้อสอบบาลีสนามหลวงไม่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักสูตรพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาในแต่ละรายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีระดับสภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหลักสูตรเฉพาะ ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ด้านผู้สอน พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีระดับสภาพปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เรื่องที่มีระดับสภาพการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้สอนผ่านการอบรมหลักสูตรครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของกองบาลีสนามหลวง อยู่ในระดับมาก^{๑๒๕}

พระครูสุตวิสุทธิคุณ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก - ระดับปานกลาง เกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ใช้สื่อในการเรียนได้น้อย ในส่วนที่มีความคิดเห็นสูงสุด ๒ ข้อ เรียงจากสูงลงมาตามลำดับ ได้แก่ มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของเนื้อหาในหลักสูตร และ มีการทำแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ในส่วนที่มีความคิดเห็นต่ำสุด ๒ ข้อ เรียงตามลำดับต่ำสุดขึ้นไป ได้แก่ มีการสร้าง เครื่องมือวัดผลตรงตามเนื้อหาหลักสูตร และมีการทำแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๑.๑ ปัจจัยด้านเนื้อหา ในส่วนข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด ๒ ข้อ เรียงจากสูงลงมาตามลำดับ ได้แก่ มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของเนื้อหาในหลักสูตร และ มีความพึงพอใจในเนื้อหาหลักสูตร ในส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด ๒ ข้อ เรียงตามลำดับต่ำสุดขึ้นไป ได้แก่ มีความพึงพอใจในเนื้อหาหลักสูตร และมีความรู้ในเนื้อหาวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร

๑.๒ ปัจจัยด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ในส่วนข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด ๒ ข้อ เรียงจากสูงลงมาตามลำดับ ได้แก่ มีการทำแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และ มีการประยุกต์เนื้อหาวิชาให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน ในส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด ๒ ข้อ เรียงตามลำดับต่ำสุดขึ้นไป ได้แก่ มีการสร้างเครื่องมือวัดผลตรงตามเนื้อหาหลักสูตร และมีการสร้างและพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา^{๑๒๖}

^{๑๒๕} พระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

^{๑๒๖} พระครูสุตวิสุทธิคุณ, “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร”, ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๓-๑๑๔.

พระมหาอุคร อุตฺโตโร (มากดี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร พบว่า พระภิกษุสามเณรมีแรงจูงใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านครูผู้สอนและด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอาคารสถานที่และด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และพระภิกษุสามเณรที่มีอายุ พรรษา/ปี วิทยฐานะทางโลก และวิทยฐานะทางธรรม ต่างกัน มีแรงจูงใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๒๗}

พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว ได้ทำการวิจัยการศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม ๑ ใน ๖ ด้าน คือ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมด้านงานวิชาการ การจัดสื่อการเรียนรู้อื่นๆ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยทำให้พบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน คือ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ และอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน คือ การจัดการเรียนรู้ และการจัดสื่อการเรียนรู้อื่นๆ^{๑๒๘}

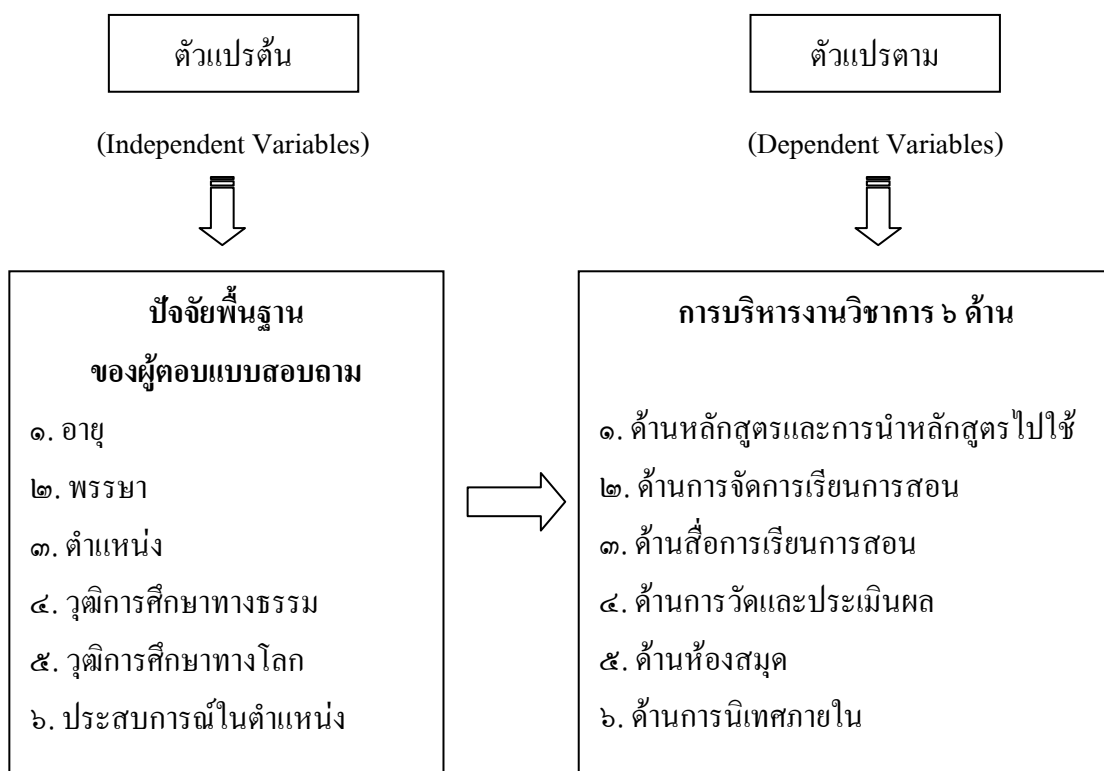
จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาสรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร มีผู้ทำวิจัยค่อนข้างน้อย แต่ได้ประเด็นที่ศึกษาทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน

^{๑๒๗} พระมหาอุคร อุตฺโตโร (มากดี), “แรงจูงใจของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๒๘} พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว, “การศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม ๑”, วิทยานิพนธ์ กศ.ม., (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ
สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๓. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
- ๓.๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร
จำนวน ๑๐ สำนักเรียน ซึ่งมีจำนวน ๒๒๒ รูป

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ผู้บริหารและครู ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร
จำนวน ๑๐ สำนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๑๔๕ รูป จากเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางของ
เครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan)^๑ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑. แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑. กลุ่มผู้บริหาร	๕๕	๓๒
๒. กลุ่มครู	๑๖๗	๑๑๓
รวม	๒๒๒	๑๔๕

^๑ ชานินท์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา ๖ ด้าน มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร และครู

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ๖ ด้าน ตามที่กำหนดในขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-End Questions) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
ระดับ ๓	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถาม พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยช่วงระดับคะแนน (Class interval) ๕ ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	เป็นระดับการบริหารงานมากที่สุด
๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับการบริหารงานมาก
๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับการบริหารงานปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับการบริหารงานน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับการบริหารงานน้อยที่สุด

๓.๓. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๓.๒. ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่า แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาสาระที่จะศึกษาหรือไม่และปรับปรุงให้สมบูรณ์

๓.๓.๓. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่า IOC แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง โดยได้ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ ๐.๖ – ๐.๑๐

๓.๓.๔. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ทดลองใช้ (Try Out) จำนวน ๓๐ ชุด กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวมทั้งหมดที่ ๐.๘๒๑

๓.๓.๕. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑. ผู้วิจัยติดต่อกณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือถึงเจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม

๓.๔.๒. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปแจกตามสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๑๐ สำนักเรียน โดยบางส่วนฝากไป บางส่วนผู้วิจัยนำไปแจกเอง และรับคืนด้วยตนเอง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์

๓.๕.๒. กำหนดคะแนนของแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ดังนี้

ระดับการปฏิบัติอยู่น้อยที่สุด	ให้ ๑ คะแนน
ระดับการปฏิบัติน้อย	ให้ ๒ คะแนน
ระดับการปฏิบัติปานกลาง	ให้ ๓ คะแนน
ระดับการปฏิบัติมาก	ให้ ๔ คะแนน
ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	ให้ ๕ คะแนน

๓.๕.๓. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ เพื่อใช้วิเคราะห์หาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมาย และสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. หาค่าร้อยละและค่าความถี่ของตัวแปรสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวม และแปลความหมายของการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหารและครู ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้าน ห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน โดยใช้เกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

๓.๕.๔. เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหารและครู จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ประสบการณ์ โดยใช้ (ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวน แบบทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD และใช้สถิติ (t-test) เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในด้านตำแหน่ง

๓.๕.๕. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นแบบพรรณนาความ

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีดังนี้

ข้อมูลคำนวณหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดย ดำเนินการ ดังนี้

๓.๖.๑ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง นำเสนอโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) และการวิเคราะห์ ความต่างกันระหว่างตัวแปรต่างๆ ใช้ สถิติค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

^๒ วิเชียร เกตุสิงห์, ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้, (ข่าวสารการ ศึกษาศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

๓.๖.๒ สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติที่ทดสอบ (t-test) ในการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไปใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) เป็นค่านัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เรียงลำดับการนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานที่แตกต่างกัน โดยใช้ค่า F-test (One-Way ANOVA) และ (t-test Independent Sample)

ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๔.๑ ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๑ นี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น จำนวน ๑๔๕ รูป จำแนกตาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังปรากฏในตาราง ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพทั่วไป

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (n = ๑๔๕)	ร้อยละ
อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๕๒	๓๕.๘
๓๑-๔๐ ปี	๕๕	๔๐.๓
๔๑-๕๐ ปี	๒๔	๑๖.๖
๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๐	๖.๘
รวม	๑๔๕	๑๐๐
พรรษา		
๑-๕ พรรษา	๓๔	๒๓.๔
๖-๑๐ พรรษา	๒๕	๑๗.๒
๑๑-๑๕ พรรษา	๓๗	๒๕.๕
๑๖ พรรษา ขึ้นไป	๔๙	๓๓.๙
รวม	๑๔๕	๑๐๐
ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	๓๒	๒๒.๑
ครู	๑๑๓	๗๗.๙
รวม	๑๔๕	๑๐๐
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
เปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓.๓)	๒	๑.๔
เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖)	๒๖	๑๗.๙
เปรียญเอก (ป.๓.๗ ถึง ป.๓.๙)	๑๑๗	๘๐.๗
รวม	๑๔๕	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (n = ๑๔๕)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔๕	๓๑.๐
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	๖๒	๔๒.๘
ปริญญาโท	๒๘	๑๙.๓
ปริญญาเอก	๑๐	๖.๙
รวม	๑๔๕	๑๐๐
ประสบการณ์ในตำแหน่ง		
๑-๕ ปี	๓๔	๕๑.๐
๖-๑๐ ปี	๔๑	๒๘.๓
๑๑-๑๕ ปี	๑๔	๙.๖
๑๖ ปี ขึ้นไป	๑๖	๑๑.๐
รวม	๑๐๕	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้บริหารและครู สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนมากมีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓ รองลงมา คืออายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙ และอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ ตามลำดับ ด้านพรธรรมาพบว่ามีพรธรรมา ๑๖ พรธรรมา ขึ้นไป จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘ รองลงมาคือ ๑๑-๑๕ พรธรรมา จำนวน ๓๗รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ และ ๑-๕ พรธรรมา จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ ตามลำดับ ด้านตำแหน่งพบว่าเป็นผู้บริหาร จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๑ และเป็นครู ๑๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๙ ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น พบว่า ส่วนมากเป็นเปรียญเอก (ป.ธ.๓ ถึง ป.ธ.๕) จำนวน ๑๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓ รองลงมา เป็นเปรียญโท (ป.ธ.๔ ถึง ป.ธ.๖) จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙ ส่วนด้านวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน ๖๒ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ รองลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐ และปริญญาโท ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓ ตามลำดับ ในด้านประสบการณ์ในตำแหน่งส่วนมากมีประสบการณ์ ๑-๕ ปี จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๐ รองลงมา มีประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓ และมีประสบการณ์ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๖ ตามลำดับ

๔.๒ ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครู สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๒ เป็นการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้ระดับเกณฑ์การแปลคะแนนของวิเชียร เกตุสิงห์^๑ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติที่น้อย
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร สรุปรวมทั้ง ๖ ด้าน

การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	๓.๔๒	๐.๖๖	ปานกลาง	๒
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๔๐	๐.๗๔	ปานกลาง	๓
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๒๐	๐.๖๖	ปานกลาง	๔
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	๓.๗๗	๐.๗๑	มาก	๑
๕. ด้านห้องสมุด	๓.๐๖	๐.๘๘	ปานกลาง	๕
๖. ด้านการนิเทศภายใน	๒.๕๖	๐.๗๒	ปานกลาง	๖
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๓๐	๐.๖๐	ปานกลาง	

^๑ วิเชียร เกตุสิงห์, ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้, (ข่าวสารการ
วิจัยการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ
สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครในระดับมาก คือ ด้านการวัดและ
ประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๗๗$) ส่วนด้านอื่นๆผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน

ด้านที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตร
และการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = ๓.๔๒$) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๔๐$) และด้านสื่อการ
เรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๒๐$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุด
คือ ด้านการนิเทศภายใน ($\bar{X} = ๒.๕๖$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครุมีความ
คิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๐$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	๓.๕๑	๐.๖๕	มาก	๑
๒	สำนักเรียนมีการชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของ รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร	๓.๖๐	๐.๘๔	มาก	๒
๓	สำนักเรียนจัดเตรียมคู่มือเสริมหลักสูตรที่ เพียงพอ	๓.๓๕	๐.๘๕	ปานกลาง	๓
๔	สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือ เสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้	๓.๐๔	๐.๘๔	ปานกลาง	๕
๕	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการ คัดเลือกครูเข้าสอน	๓.๒๐	๐.๐๒๕	ปานกลาง	๔
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๔๒	๐.๖๕	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในระดั้มาก คือ สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = ๓.๕๑$) และสำนักเรียนมีการชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร ($\bar{X} = ๓.๖๐$) ส่วนข้ออื่นๆผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ข้อที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ สำนักเรียนจัดเตรียมคู่มือเสริมหลักสูตรที่เพียงพอ ($\bar{X} = ๓.๓๕$) บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกครูเข้าสอน ($\bar{X} = ๓.๒๐$) และสำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุดคือ สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๒$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนมีการจัดทำแผนการสอน และ ตารางสอนก่อนเปิดภาคเรียน	๓.๖๖	๑.๐	มาก	๒
๒	สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำ ในการเรียนการสอน	๓.๖๗	๐.๘๒	มาก	๑
๓	สำนักเรียนสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	๓.๒๔	๐.๘๔	ปานกลาง	๔
๔	สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ หลากหลาย	๒.๘๖	๐.๘๕	น้อย	๕
๕	สำนักเรียนมีการให้กำลังใจ ความเอาใจใส่ และความรักแก่นักเรียน	๓.๕๗	๐.๘๒	มาก	๓
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๔๐	๐.๗๔	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับน้อย คือ สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ($\bar{X} = ๒.๘๖$) และในระดับปานกลาง คือ สำนักเรียนสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๒๔$) ส่วนข้ออื่นๆ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมาก

ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำในการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๖๗$) สำนักเรียนมีการจัดทำแผนการสอนและตารางสอนก่อนเปิดภาคเรียน ($\bar{X} = ๓.๖๖$) และสำนักเรียนมีการให้กำลังใจ ความเอาใจใส่ และความรักแก่นักเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๐$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนมีการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	๓.๓๖	๐.๘๕	ปานกลาง	๒
๒	สำนักเรียนมีส่วนร่วม และสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	๓.๐๕	๐.๘๓	ปานกลาง	๔
๓	สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย	๒.๘๕	๑.๐๒	ปานกลาง	๕
๔	สำนักเรียนใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ	๓.๐๘	๐.๘๗	ปานกลาง	๓
๕	บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน ในระหว่างเรียน	๓.๖๑	๐.๗๗	มาก	๑
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๒๐	๐.๖๖	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อการเรียนการสอนในระดับมาก คือ บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน ในระหว่างเรียน($\bar{x} = ๓.๖๑$) ส่วนข้ออื่นๆ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ สำนักเรียนมีการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ ($\bar{x} = ๓.๓๖$) สำนักเรียนใช้สื่อการสอนที่หลากหลายน่าสนใจ ($\bar{x} = ๓.๐๘$) และ สำนักเรียนมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ($\bar{x} = ๓.๐๕$) ตามลำดับ ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุด คือ สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ($\bar{x} = ๒.๘๕$) และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๓.๒๐$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการวัดและประเมินผล	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนจัดให้มีการสอบสนามวัดเป็นระยะๆ	๓.๖๔	๐.๕๘	มาก	๓
๒	บุคลากรครูในสำนักเรียนตรวจแบบฝึกหัดแก้ไข และชี้แจงข้อผิดพลาดของนักเรียนสม่ำเสมอ	๓.๕๐	๐.๖๘	มาก	๒
๓	สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง	๓.๕๖	๐.๘๕	มาก	๑
๔	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดและประเมินผลของสำนักเรียน	๓.๖๖	๐.๕๓	มาก	๔
๕	สำนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง	๓.๕๕	๐.๕๒	มาก	๕
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๖๖	๐.๖๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดและประเมินผลในระดับมากทุกข้อ

ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๖$) บุคลากรครูในสำนักเรียนตรวจแบบฝึกหัดแก้ไข และชี้แจงข้อผิดพลาดของนักเรียนสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๓.๕๐$) และสำนักเรียนจัดให้มีการสอบสนามวัดเป็นระยะๆ ($\bar{X} = ๓.๖๔$) ตามลำดับ ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุดคือ สำนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๕$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๖$)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านห้องสมุด โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านห้องสมุด	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน	๓.๓๔	๑.๑๓	ปานกลาง	๑
๒	สำนักเรียนจัดหาหนังสือที่หลากหลายทันสมัย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ	๓.๑๔	๐.๕๗	ปานกลาง	๓
๓	สำนักเรียนจัดหาหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ให้เพียงพอกับความต้องการ	๓.๓๒	๐.๘๖	ปานกลาง	๒
๔	สำนักเรียนจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาห้องสมุดให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย	๒.๘๓	๑.๑๒	ปานกลาง	๔
๕	สำนักเรียนสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักเรียน	๒.๖๖	๑.๑๐	ปานกลาง	๕
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๐๖	๐.๘๘	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านห้องสมุดในระดับปานกลางทุกข้อ

ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน ($\bar{x} = ๓.๓๔$) สำนักเรียนจัดหาหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ให้เพียงพอกับความต้องการ ($\bar{x} = ๓.๓๒$) และสำนักเรียนจัดหาหนังสือที่หลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ ($\bar{x} = ๓.๑๔$) ตามลำดับ ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุดคือ สำนักเรียนสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักเรียน ($\bar{x} = ๒.๖๖$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๓.๐๖$)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการนิเทศภายใน	ระดับการปฏิบัติ (n = ๑๔๕)			
		\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑	สำนักเรียนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และขวัญกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน	๓.๒๖	๐.๘๖	ปานกลาง	๓
๒	บุคลากรในสำนักเรียนได้สังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นประจำ	๓.๔๑	๐.๘๐	ปานกลาง	๒
๓	สำนักเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๐	๐.๕๖	มาก	๑
๔	สำนักเรียนมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่	๒.๑๐	๑.๐๑	น้อย	๕
๕	สำนักเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมครู การสัมมนาทางวิชาการ	๒.๓๓	๑.๑๐	น้อย	๔
ค่าเฉลี่ยรวม		๒.๕๖	๐.๗๒	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ด้านการนิเทศภายในในระดับน้อย คือ สำนักเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมครู การสัมมนาทางวิชาการ ($\bar{x} = ๒.๓๓$) และสำนักเรียนมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ($\bar{x} = ๒.๑๐$) ส่วนข้ออื่นๆผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมาก คือ สำนักเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = ๓.๗๐$) และในระดับปานกลาง คือ บุคลากรในสำนักเรียนได้สังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นประจำ ($\bar{x} = ๓.๔๑$) และสำนักเรียนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และขวัญกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = ๓.๒๖$) ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุด คือ สำนักเรียนมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ($\bar{x} = ๒.๑๐$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๒.๕๖$)

๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ ๓ นี้ เป็นการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยใช้ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test Independent Sample) และ F-test (One-Way ANOVA) ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๕ – ๔.๒๔

ตารางที่ ๔.๕ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๘๘	๓	๐.๔๒๕	๐.๕๕๔	๐.๓๕๘
	ภายในกลุ่ม	๖๐.๕๓๐	๑๔๑	๐.๔๓๒		
	รวม	๖๒.๒๑๘	๑๔๔			
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๗.๕๖๓	๓	๒.๖๕๖	๕.๒๐๑	๐.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๕๕๓	๑๔๑	๐.๕๑๑		
	รวม	๗๙.๕๖๐	๑๔๔			
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๕.๐๔๓	๓	๑.๖๘๒	๔.๐๗๕	๐.๐๐๘*
	ภายในกลุ่ม	๕๘.๑๕๒	๑๔๑	๐.๔๑๒		
	รวม	๖๓.๑๙๕	๑๔๔			

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๕๔	๓	๐.๒๘๘	๐.๕๕๒	๐.๖๒๒
	ภายในกลุ่ม	๓๐.๕๕๖	๑๔๑	๐.๕๐๔		
	รวม	๓๑.๔๑๐	๑๔๔			
๕. ด้านห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	๖.๑๖๕	๓	๒.๐๕๖	๒.๓๓๔	๐.๐๔๖*
	ภายในกลุ่ม	๑๐๖.๐๖๕	๑๔๑	๐.๗๕๒		
	รวม	๑๑๒.๒๓๓	๑๔๔			
๖. ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๔๖	๓	๐.๘๘๑	๑.๕๔๑	๐.๑๒๖
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๒๔๑	๑๔๑	๐.๕๐๕		
	รวม	๓๓.๗๘๗	๑๔๔			
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๕๘		๑.๐๖๖	๓.๑๔๘	๐.๐๒๓*
	ภายในกลุ่ม	๔๓.๖๔๒		๐.๓๓๕		
	รวม	๔๖.๘๐๐				

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

อายุ	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปี ขึ้นไป
๒๐-๓๐ ปี	-	๐.๒๗๖	๐.๐๑๑*	๐.๑๕๕
๓๑-๔๐ ปี	-	-	๐.๒๖๔	๐.๔๓๕
๔๑-๕๐ ปี	-	-	-	๐.๑๗๐
๕๑ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี และที่มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

อายุ	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปี ขึ้นไป
๒๐-๓๐ ปี	-	๐.๐๒๓*	๐.๑๖๒	๐.๕๘๘
๓๑-๔๐ ปี	-	-	๐.๑๕๐	๐.๕๐๐
๔๑-๕๐ ปี	-	-	-	๐.๗๕๐
๕๑ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Least significance difference)

อายุ	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปี ขึ้นไป
๒๐-๓๐ ปี	-	๐.๓๖๑	๐.๑๒๑	๐.๑๔๔
๓๑-๔๐ ปี	-	-	๐.๓๒๗	๐.๔๖๐
๔๑-๕๐ ปี	-	-	-	๐.๐๒๓*
๕๑ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านห้องสมุด ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

อายุ	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปี ขึ้นไป
๒๐-๓๐ ปี	-	๐.๔๑๓	๐.๐๑๕*	๐.๐๗๗
๓๑-๔๐ ปี	-	-	๐.๓๕๘	๐.๔๕๐
๔๑-๕๐ ปี	-	-	-	๐.๐๕๒
๕๑ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ด้านห้องสมุด พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามพรรษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๔๐	๓	๐.๖๘๐	๑.๕๕๔	๐.๑๕๔
	ภายในกลุ่ม	๖๐.๑๗๗	๑๔๑	๐.๔๒๓		
	รวม	๖๒.๒๑๗	๑๔๔			
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๗๑	๓	๐.๕๙๐	๑.๐๖๔	๐.๓๖๖
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๑๘๕	๑๔๑	๐.๕๕๕		
	รวม	๗๙.๙๖๐	๑๔๔			
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๔๒	๓	๐.๖๑๔	๑.๔๑๑	๐.๒๔๒
	ภายในกลุ่ม	๖๑.๓๕๗	๑๔๑	๐.๔๓๕		
	รวม	๖๓.๒๐๐	๑๔๔			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๐๖	๓	๐.๒๐๒	๐.๓๕๕	๐.๗๕๕
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๒๘๔	๑๔๑	๐.๕๐๖		
	รวม	๗๑.๘๙๐	๑๔๔			
๕. ด้านห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	๕.๔๑๔	๓	๑.๘๐๕	๒.๓๘๒	๐.๐๗๕
	ภายในกลุ่ม	๑๐๖.๘๑๕	๑๔๑	๐.๗๕๘		
	รวม	๑๑๒.๒๓๓	๑๔๔			
๖. ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๕๑	๓	๐.๘๑๗	๑.๖๓๓	๐.๑๘๔
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๖๕๓	๑๔๑	๐.๕๐๘		
	รวม	๗๔.๑๐๔	๑๔๔			

ตารางที่ ๔.๑๔ (ต่อ)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๘๐	๓	๐.๖๒๗	๑.๘๐๑	๐.๑๕๐
	ภายในกลุ่ม	๔๕.๐๕๕	๑๔๑	๐.๓๑๘		
	รวม	๕๐.๙๓๕	๑๔๔			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบ t-test Independent Sample

การบริหารงานวิชาการ	ตำแหน่ง				t	sing.
	ผู้บริหาร		ครู			
	(n = ๓๒)		(n = ๑๑๓)			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	๓.๔๔	๐.๕๐๕	๓.๔๑	๐.๖๕๖	๐.๒๒๔	๐.๑๖๘
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๕๑	๐.๖๕๑	๓.๓๗	๐.๗๖๐	๐.๕๗๕	๐.๗๒๖
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๑๑	๐.๗๑๕	๓.๒๒	๐.๖๔๘	๐.๘๑๕	๐.๓๒๖
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	๓.๘๘	๐.๖๖๘	๓.๗๔	๐.๗๑๗	๐.๕๘๗	๐.๗๒๗
๕. ด้านห้องสมุด	๓.๐๖	๐.๕๐๖	๓.๐๖	๐.๘๘๐	๐.๐๑๒	๐.๘๖๘
๖. ด้านการนิเทศภายใน	๓.๐๘	๐.๗๐๗	๒.๕๓	๐.๗๒๑	๑.๐๑๔	๐.๗๒๔
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๓๕	๐.๕๖๖	๓.๒๕	๐.๖๐๔	๐.๔๘๕	๐.๗๓๘

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	๒๑.๓๓๐	๒	๑.๓๘๕	๓.๓๐๘	๐.๐๓๕*
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๔๔๘	๑๔๒	๐.๔๑๕		
	รวม	๖๒.๒๑๘	๑๔๔			
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒๑.๓๓๐	๒	๑.๓๘๕	๒.๕๔๘	๐.๐๘๒
	ภายในกลุ่ม	๗๓.๑๘๕	๑๔๒	๐.๕๑๔		
	รวม	๙๔.๕๑๕	๑๔๔			
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๓๓	๒	๐.๕๖๕	๑.๓๔๘	๐.๒๖๓
	ภายในกลุ่ม	๖๒.๐๒๒	๑๔๒	๐.๔๓๗		
	รวม	๖๓.๑๕๕	๑๔๔			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๑๓	๒	๑.๔๐๖	๒.๘๕๑	๐.๐๕๕
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๐๓๓	๑๔๒	๐.๔๖๖		
	รวม	๗๑.๘๕๐	๑๔๔			
๕. ด้านห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๑๐	๒	๐.๕๐๕	๐.๖๔๕	๐.๕๒๖
	ภายในกลุ่ม	๑๑๑.๒๒๓	๑๔๒	๐.๗๘๓		
	รวม	๑๑๒.๒๓๓	๑๔๔			
๖. ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๐	๒	๐.๕๗๕	๑.๑๑๘	๐.๓๓๐
	ภายในกลุ่ม	๗๓.๐๓๔	๑๔๒	๐.๕๑๔		
	รวม	๗๔.๑๘๔	๑๔๔			

ตารางที่ ๔.๑๖(ต่อ)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๒๓	๒	๐.๙๑๒	๒.๖๓๕	๐.๐๗๕
	ภายในกลุ่ม	๔๕.๑๑๗	๑๔๒	๐.๓๑๖		
	รวม	๕๐.๙๔๐	๑๔๔			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามวิธี LSD (Least significance difference)

วุฒิการศึกษา ทางธรรม	เปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓. ๓)	เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖)	เปรียญเอก (ป.๓.๗ ถึง ป.๓.๘)
เปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓. ๓)	-	๐.๐๒๐*	๐.๐๕๕
เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖)	-	-	๐.๑๑๕
เปรียญเอก (ป.๓.๗ ถึง ป.๓.๘)	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่เป็นเปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓. ๓) มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหาร และครูที่เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๐๔	๓	๐.๙๐๑	๒.๑๓๖	๐.๐๙๘
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๕๑๔	๑๔๑	๐.๔๒๒		
	รวม	๖๒.๒๑๘	๑๔๔			
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๙๒	๓	๐.๖๙๗	๑.๒๖๓	๐.๒๙๐
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๘๖๘	๑๔๑	๐.๕๕๒		
	รวม	๗๙.๙๖๐	๑๔๔			
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๗๒	๓	๐.๐๕๗	๐.๑๒๘	๐.๙๔๓
	ภายในกลุ่ม	๖๓.๐๒๗	๑๔๑	๐.๔๔๗		
	รวม	๖๓.๑๙๙	๑๔๔			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๘๘	๓	๐.๕๖๓	๑.๑๓๐	๐.๓๓๙
	ภายในกลุ่ม	๗๐.๒๐๒	๑๔๑	๐.๔๙๘		
	รวม	๗๑.๘๙๐	๑๔๔			
๕. ด้านห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๕๒	๓	๐.๗๘๔	๑.๐๐๖	๐.๓๙๒
	ภายในกลุ่ม	๑๐๕.๘๘๑	๑๔๑	๐.๗๕๙		
	รวม	๑๐๘.๒๓๓	๑๔๔			
๖. ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๔๕๗	๓	๑.๔๘๖	๓.๐๐๔	๐.๐๓๓*
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๗๒๖	๑๔๑	๐.๔๖๕		
	รวม	๗๐.๑๘๔	๑๔๔			

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๖๐	๓	๐.๒๘๓	๐.๘๐๓	๐.๔๕๒
	ภายในกลุ่ม	๕๐.๐๓๕	๑๔๑	๐.๓๕๕		
	รวม	๕๐.๘๙๕	๑๔๔			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศภายใน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านห้องสมุด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก ด้านการนิเทศภายใน ตามวิธี LSD (Least significance difference)

วุฒิการศึกษาทางโลก	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	๐.๑๖๕	๐.๐๐๓*	๐.๑๘๒
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	-	-	๐.๐๓๕	๐.๐๑๓*
ปริญญาโท	-	-	-	๐.๒๑๓
ปริญญาเอก	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก ด้านการนิเทศภายใน พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	๕.๐๗๓	๓	๑.๖๙๒	๔.๑๗๖	๐.๐๐๗*
	ภายในกลุ่ม	๕๗.๑๔๑	๑๔๑	๐.๔๐๕		
	รวม	๖๒.๒๑๔	๑๔๔			
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๖๒	๓	๑.๕๘๗	๒.๕๗๖	๐.๐๓๔*
	ภายในกลุ่ม	๗๕.๑๕๘	๑๔๑	๐.๕๓๓		
	รวม	๗๙.๙๒๐	๑๔๔			
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๐๗๐	๓	๑.๓๕๗	๓.๒๓๕	๐.๐๒๔*
	ภายในกลุ่ม	๕๙.๑๒๙	๑๔๑	๐.๔๑๙		
	รวม	๖๓.๒๐๙	๑๔๔			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๔๒	๓	๐.๖๔๗	๑.๓๐๕	๐.๒๗๕
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๙๔๗	๑๔๑	๐.๔๙๖		
	รวม	๗๑.๘๘๙	๑๔๔			
๕. ด้านห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๔๕๒	๓	๓.๔๘๔	๔.๘๒๗	๐.๐๐๓*
	ภายในกลุ่ม	๑๐๑.๗๘๑	๑๔๑	๐.๗๒๒		
	รวม	๑๑๒.๒๓๓	๑๔๔			
๖. ด้านการนิเทศภายใน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๕๗๕	๓	๑.๑๙๒	๒.๓๘๐	๐.๐๗๒
	ภายในกลุ่ม	๗๐.๖๐๙	๑๔๑	๐.๕๐๑		
	รวม	๗๔.๑๘๔	๑๔๔			

ตารางที่ ๔.๒๐ (ต่อ)

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๔.๑๓๕	๓	๑.๓๗๘	๔.๑๕๒	๐.๐๐๗*
	ภายในกลุ่ม	๔๖.๘๐๕	๑๔๑	๐.๓๓๒		
	รวม	๕๐.๙๔๐	๑๔๔			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามวิธี LSD (Least significance difference)

ประสบการณ์ ในตำแหน่ง	๑-๕ ปี	๖-๑๐ ปี	๑๑-๑๕ ปี	๑๖ ปี ขึ้นไป
๑-๕ ปี	-	๐.๐๕๔	๐.๐๐๓*	๐.๑๔๓
๖-๑๐ ปี	-	-	๐.๐๐๑*	๐.๐๔๘*
๑๑-๑๕ ปี	-	-	-	๐.๐๐๓*
๑๖ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑-๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหาร และครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑ – ๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑ – ๑๕ ปี และ ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

ประสบการณ์ ในตำแหน่ง	๑-๕ ปี	๖-๑๐ ปี	๑๑-๑๕ ปี	๑๖ ปี ขึ้นไป
๑-๕ ปี	-	๐.๐๔๘*	๐.๒๗๑	๐.๐๑๖*
๖-๑๐ ปี	-	-	๐.๓๑๘	๐.๔๔๕
๑๑-๑๕ ปี	-	-	-	๐.๐๐๕*
๑๖ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑-๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๖-๑๐ ปี และ ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Least significance difference)

ประสบการณ์ ในตำแหน่ง	๑-๕ ปี	๖-๑๐ ปี	๑๑-๑๕ ปี	๑๖ ปี ขึ้นไป
๑-๕ ปี	-	๐.๐๑๘*	๐.๓๕๒	๐.๓๔๖
๖-๑๐ ปี	-	-	๐.๐๔๓*	๐.๓๒๘
๑๑-๑๕ ปี	-	-	-	๐.๐๐๒*
๑๖ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑-๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๖-๑๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านห้องสมุด ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

ประสบการณ์ ในตำแหน่ง	๑-๕ ปี	๖-๑๐ ปี	๑๑-๑๕ ปี	๑๖ ปี ขึ้นไป
๑-๕ ปี	-	๐.๑๘๒	๐.๐๑๕*	๐.๐๒๙*
๖-๑๐ ปี	-	-	๐.๐๐๓*	๐.๓๓๕
๑๑-๑๕ ปี	-	-	-	๐.๐๐๐*
๑๖ ปี ขึ้นไป	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านห้องสมุด พบว่า แตกต่างกันดังนี้

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑-๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๑-๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง ๑๖ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๔ ตอนที่ ๔ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

ในตอนที ๔ นี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครจากแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งเป็นความเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม ภายในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปและนำเสนอไว้เป็นด้านๆ ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๕ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครในแต่ละด้าน (n=๑๔๕)

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการ	N (๑๔๕)	ร้อยละ
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้		
๑. สำนักเรียนควรจัดหลักสูตรเสริมภายในสำนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรการเทศน์ หลักสูตรภาษาต่างๆ เป็นต้น	๒๕	๒๐.๐
๒. สำนักเรียนควรจัดทำหนังสือคู่มือการเรียนการสอนประจำสำนักเรียนให้ครบทุกระดับชั้น	๒๘	๑๙.๓
๓. สำนักเรียนควรสนับสนุนให้เกิดการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน	๑๔	๙.๖
ด้านการจัดการเรียนการสอน		
๑. สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย ไม่ควรอยู่แต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว	๓๖	๒๔.๘
๒. สำนักเรียนควรสร้างจิตสำนึก เจตคติต่อการเรียนบาลีให้เกิดแก่นักเรียนให้มากขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนบาลี	๒๕	๑๗.๒
๓. สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน	๑๐	๖.๙

ตารางที่ ๔.๒๕ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการ	N (๑๔๕)	ร้อยละ
ด้านสื่อการเรียนการสอน		
๑. สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เพื่อชักจูงความสนใจของผู้เรียนให้มากกว่านี้	๓๑	๒๑.๔
๒. สำนักเรียนควรสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด	๒๕	๒๐.๐
๓. สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนนอกห้องเรียนให้มาก เช่น สื่อธรรมชาติที่มีอยู่ภายในสำนักเรียน	๑๗	๑๑.๗
ด้านการวัดและประเมินผล		
๑. สำนักเรียนควรประเมินผู้เรียนหลายๆด้าน เช่น ความรู้ ความประพฤติ	๑๕	๑๓.๑
๒. สำนักเรียนควรมีการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์สนามหลวงเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ	๑๗	๑๑.๗
๓. สำนักเรียนควรมีการเก็บข้อมูลของการประเมินผลตามเกณฑ์สนามหลวงในแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ	๑๐	๖.๙
ด้านห้องสมุด		
๑. สำนักเรียนควรสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดให้มาก	๔๒	๒๙.๐
๒. สำนักเรียนควรหาหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และข้อมูลสถิติต่างๆของบาลีทุกชั้น	๓๘	๒๖.๒
๓. สำนักเรียนควรจัดบรรยากาศภายในห้องสมุดให้น่าสนใจ เหมาะแก่การค้นคว้าข้อมูล	๒๘	๑๙.๓
ด้านการนิเทศภายใน		
๑. สำนักเรียนควรจัดอบรมครูเป็นประจำทุกปี เพื่อเพิ่มความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ๆแก่ครูผู้สอน	๓๘	๒๖.๒
๒. สำนักเรียนควรจัดนิเทศภายในประจำทุกเดือน เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบข้อบกพร่อง และเพื่อเป็นการกระตุ้นครูผู้สอน	๓๔	๒๓.๔
๓. สำนักเรียนควรเพิ่มสวัสดิการแก่ครูผู้สอนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ทุนการศึกษา ค่านิตยภัต เพื่อสร้างกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู	๒๒	๑๕.๒

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๑๔๕ รูป ส่วนมากมีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๗ รองลงมาคืออายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ และอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๘ ตามลำดับ

ด้านพรรษาพบว่า มีพรรษา ๑๖ พรรษา ขึ้นไป จำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘ รองลงมาคือ ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๓๗รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ ๑-๕ พรรษา จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ และ ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒ ตามลำดับ

ด้านตำแหน่งพบว่า เป็นผู้บริหาร จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๑ และเป็นครู จำนวน ๑๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๙

ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น พบว่า ส่วนมากเป็นเปรียญเอก (ป.ธ.๗ ถึง ป.ธ.๘) จำนวน ๑๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๗ รองลงมาเป็นเปรียญโท (ป.ธ.๔ ถึง ป.ธ.๖) จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘ และเปรียญตรี (ป.ธ.๑-๒ ถึง ๓) จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๔ ตามลำดับ

ส่วนด้านวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน ๖๒ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ รองลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็น

ร้อยละ ๓๑.๐ ปริญาโท ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ และปริญาเอก จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ ตามลำดับ

ด้านประสบการณ์ในตำแหน่งส่วนมากมีประสบการณ์ ๑-๕ ปี จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๐ รองลงมามีประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓ มีประสบการณ์ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ ตามลำดับ และมีประสบการณ์ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการวัดและประเมินผล (๓.๗๓) ส่วนด้านอื่นๆผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ๓ อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ (๓.๔๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓.๔๐) และด้านสื่อการเรียนการสอน (๓.๒๐) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศภายใน (๒.๕๖) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง (๓.๓๐)

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: F-test) สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔. จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศภายใน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านห้องสมุด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕. จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปและนำเสนอไว้เป็นด้านๆ ตามลำดับดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

๑. สำนักเรียนควรจัดหลักสูตรเสริมภายในสำนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรการเทศน์ หลักสูตรภาษาต่างๆ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐

๒. สำนักเรียนควรจัดทำหนังสือคู่มือการเรียนการสอนประจำสำนักเรียนให้ครบทุกระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓

๓. สำนักเรียนควรสนับสนุนให้เกิดการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓

ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑. สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย ไม่ควรอยู่แต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘

๒. สำนักเรียนควรสร้างจิตสำนึก เจตคติต่อการเรียนบาลีให้เกิดแก่นักเรียนให้มากขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนบาลี คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒

๓. สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ ๖.๕

ด้านสื่อการเรียนการสอน

๑. สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เพื่อชักจูงความสนใจของผู้เรียนให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔

๒. สำนักเรียนควรสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐

๓. สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนนอกห้องเรียนให้มาก เช่น สื่อธรรมชาติที่มีอยู่ภายในสำนักเรียน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗

ด้านการวัดและประเมินผล

๑. สำนักเรียนควรประเมินผู้เรียนหลายๆด้าน เช่น ความรู้ ความประพฤติ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑

๒. สำนักเรียนควรมีการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์สนามหลวงเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗

๓. สำนักเรียนควรมีการเก็บข้อมูลของการประเมินผลตามเกณฑ์สนามหลวงในแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ ๖.๕

ด้านห้องสมุด

๑. สำนักเรียนควรสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดให้มาก คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐

๒. สำนักเรียนควรหาหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และข้อมูลสถิติต่างๆของบาติทุกชั้น คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒

๓. สำนักเรียนควรจัดบรรยากาศภายในห้องสมุดให้น่าสนใจ เหมาะแก่การค้นคว้า ข้อมูลคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓

ด้านการนิเทศภายใน

๑. สำนักเรียนควรจัดอบรมครูเป็นประจำทุกปี เพื่อเพิ่มความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ๆแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒

๒. สำนักเรียนควรจัดการนิเทศภายในเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบข้อบกพร่อง และเพื่อเป็นการกระตุ้นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔

๓. สำนักเรียนควรเพิ่มสวัสดิการแก่ครูผู้สอนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ทุนการศึกษา ค่านิตยภัต เพื่อสร้างกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน ตามลำดับ โดยจะนำมาอภิปรายผลเป็นรายด้าน ตามลำดับดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาบุญชัย ปกสูตรเมธี (บุญวน)** ที่ได้วิจัยเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านการเตรียมบุคลากรโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สำนักเรียนมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้าง รูปแบบ และข้อกำหนดต่างๆ ของหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาบัณฑิต ปญฺฑิตเมธี (ชรินทร์)** ที่วิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านหลักสูตร ผู้บริหาร อาจารย์ใหญ่ และครูผู้สอนทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องด้วยหลักสูตรของพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหลักสูตรที่จัดเหมือนกันทั่วประเทศ ตามที่แม่กองบาลีสนามหลวงประกาศไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว** ที่วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาในแต่ละรายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีระดับสภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหลักสูตรเฉพาะ ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ

ส่วนข้อที่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครมีการปฏิบัติ น้อยที่สุดคือ สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ นั้นแสดงว่า สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ยังไม่ค่อยมีการประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ดังนั้น ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงควรมีการประเมินและวิเคราะห์คู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ เพื่อช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรในสำนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำในการเรียนการสอน ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์)** ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีค่าน้อยที่สุดและอยู่ในลำดับสุดท้ายคือ ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในสำนักเรียนจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย นั้นแสดงว่า สำนักเรียนจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ทำมาโดยไม่มีมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง แต่ผู้วิจัยกลับมองว่า เนื่องจากการเรียนการสอนและการสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีลักษณะพิเศษจากการศึกษาทั่วไป ดังนั้น สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงไม่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนใดๆ ได้มากนัก วิธีการเรียนการสอนจึงเน้นเรื่องของการท่องจำ การแปลและการฝึกเขียนภาษาไทยเป็นภาษาบาลีและภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เป็นหลักสำคัญ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครปฏิบัติมากที่สุดคือ บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียนในระหว่างเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**นายธานี สุวรรณประทีป** ที่ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเปรียญธรรม ๕ ประโยคของผู้เรียนบาลี ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความสำคัญปานกลาง โดยมีเฉลี่ย ๒.๕๓ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด คือ มีการตรวจงาน (แบบฝึกหัด และแก้ไขข้อผิดพลาด) ค่าเฉลี่ย ๓.๓๑ รองลงมาคือ เทคนิคการสอนของผู้สอนค่าเฉลี่ย ๓.๑๒ และความเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ค่าเฉลี่ย ๓.๑๑

ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สอดคล้องกับการวิจัยของ**พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์)** ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับครูผู้สอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**นางสาวชุลนภักดี ร้อยพิลา** ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมมีขีดจำกัดเรื่องการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ อันอาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อดังกล่าว อีกทั้งสำนักเรียนมีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีจำกัด

๔. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักงานพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครปฏิบัติมากที่สุดคือ สำนักงานแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง นั่นแสดงว่า สำนักงานมีการจัดสอบสนามวัดก่อนสอบสนามหลวง เนื่องด้วยการวัดและประเมินผลพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นมีเกณฑ์ที่ค่อนข้างยาก ดังนั้นสำนักงานจะต้องทำการสอบสนามวัดก่อนเพื่อปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆก่อนจะส่งสอบสนามหลวง ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือสำนักงานเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง

๕. ด้านห้องสมุด พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักงานพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครปฏิบัติมากที่สุดคือ สำนักงานจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักงาน ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือสำนักงานสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักงาน นั่นแสดงว่า สำนักงานทุกสำนักมีห้องสมุดประจำสำนักงานแต่ขาดการสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุด เนื่องจากการเรียนการสอนบาลีมีการใช้ห้องสมุดน้อยมาก ถึงกระนั้น สำนักงานก็ควรที่จะสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดให้มาก เพราะห้องสมุดนอกจากจะเป็นแหล่งรวมวิชาการแล้ว ยังมีหนังสือสำหรับอ่านเพื่อความรู้ ความบันเทิงอีกด้วย

๖. ด้านการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า ข้อที่สำนักงานพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานครปฏิบัติมากที่สุดคือ สำนักงานมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว ที่วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านกระบวนการ ๑) ผู้บริหาร โรงเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงานประชุมแนะนำครู ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือสำนักงานมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ นั่นแสดงว่า สำนักงานมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่น้อยมาก ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการศึกษาดูงานนอกสถานที่นั้นเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้บริหารและครู ทำให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้กับการบริหารงานวิชาการสำนักงานของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้กล่าวไว้ว่า การพาครูไปศึกษาดูงาน มีความประสงค์เพื่อให้ครูได้รับประสบการณ์ตรง และให้เกิดแนวความคิดที่จะนำประสบการณ์ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการสำนักงานพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาดิถี ปญฺธิตเมธิ (ชรินทร) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น จำแนกตามตำแหน่ง ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

๕.๒.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔. จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศภายใน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านห้องสมุด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕. จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน

สอน และด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน)** ที่ได้วิจัยเรื่องการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกตามสถานภาพของอาจารย์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ วิทยฐานะทางโลก วิทยฐานะทางธรรม และประสบการณ์ในการสอน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

๕.๒.๔ อภิปรายผลการวิจัยโดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนมากผู้บริหารและครูค่อนข้างเข้าใจเนื้อหาหลักสูตร และจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่เด่นชัด แต่ยังพบว่า การวิเคราะห์คู่มือเสริมหลักสูตร ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกครูเข้าสอนยังอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารและครูมีการเตรียมการสอนที่ดี และให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่ดี แต่ยังคงต้องปรับปรุงเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลาย ให้หลากหลาย น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นยังไม่ทันสมัย และไม่หลากหลาย ทั้งการสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนก็ยังไม่มากพอ เพราะผลวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ตลอดจนการวัดและประเมินผลก็พบว่าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร มีการวัดและประเมินผลที่ดีในระหว่างเรียน และมีการแจ้งให้นักเรียนทราบผลการวัดและประเมินผลทุกครั้ง จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ในด้านห้องสมุดนั้น สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับห้องสมุด จัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน แต่ไม่ค่อยมีการสนับสนุนให้ใช้ห้องสมุด เพราะอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะเดียวกันด้านการนิเทศภายใน ผู้บริหารและครูอยากให้มีกรณีการนิเทศการสอนของครูผู้สอน และการพาผู้บริหารและครูไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพราะอยู่ในระดับน้อย

สะท้อนให้เห็นว่า สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร มีหลักสูตรที่ดี มีการเตรียมบุคลากร การเตรียมการสอนที่เหมาะสม มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ต้องปรับปรุง แต่ก็มีการวัดและประเมินผลที่ดี ในขณะเดียวกันห้องสมุดสำหรับค้นคว้าข้อมูล และการนิเทศผู้สอนก็ยังคงอยู่ในระดับน้อย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมซึ่งได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ โดยสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและอยู่ในลำดับแรก นั้นแสดงว่า สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอย่างดีค่อนข้างมาก แต่ก็ยังมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางและอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ นั้นแสดงว่า สำนักเรียนมีการประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ยังไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นสำนักเรียนควรมีการประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้สอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่อาจเป็นเพราะหลักสูตรที่ใช้อยู่มีความชัดเจนในเนื้อหาอยู่แล้ว และคู่มือเสริมหลักสูตรต่างๆก็อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น สำนักเรียนจึงไม่มีค้อยมีการประเมินคู่มือเสริมหลักสูตร

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำในการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและอยู่ลำดับแรก นั้นแสดงว่า สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำในการเรียนการสอนค่อนข้างมาก แต่ก็ยังมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยและอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นั้นแสดงว่า ครูผู้สอนยังใช้วิธีการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลายเท่าที่ควร อาจทำให้นักเรียนบาลีเกิดความเบื่อหน่ายได้ ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมร่วมกับนักเรียน จะเป็นกิจกรรมภายในหรือภายนอกห้องเรียนก็ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมก่อนเข้าสู่บทเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียนในระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและอยู่ในลำดับแรก นั้นแสดงว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเป็นกันเองกับนักเรียนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายในการเรียนมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยปานกลางและอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย นั้นแสดงว่า สำนักเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัยไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น สำนักเรียนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น สื่อเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับนักเรียน ทำให้เกิดความสุขและไม่เบื่อหน่ายการเรียนบาลี

๔. ด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากและอยู่ในลำดับแรก นั้นแสดงว่า สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง แต่มีข้อที่อยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง นั้นแสดงว่า สำนักเรียนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนในแต่ละครั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนของครูผู้สอน ทำให้ครูผู้สอนทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น และเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะได้ทราบว่า ตนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองก่อนจะถึงการสอบบาลีสนามหลวง

๕. ด้านห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางและอยู่ในลำดับแรก นั้นแสดงว่า สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียนยังไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นสำนักเรียนควรสนับสนุนให้มีห้องสมุดให้มาก และยังมีข้อที่อยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักเรียน นั้นแสดงว่า สำนักเรียนมีการสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดยังน้อย ดังนั้น สำนักเรียนควรจัดกิจกรรมให้ใช้ห้องสมุดให้มากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยห้องสมุดนับว่าเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างมาก เพราะเป็นศูนย์รวมของวิชาการทั้งปวง เป็นสถานที่ที่ครูใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเรียนการสอนเพิ่มเติม

๖. ด้านการนิเทศภายใน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สำนักเรียนดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สำนักเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกัน

อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและอยู่ในลำดับแรก นั้นแสดงว่า สำนักเรียนให้ความสำคัญกับการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและมีการประชุมกันค่อนข้างมาก แต่ยังมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยและอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ สำนักเรียนมีการจัดทำศนศึกษาคุณงานนอกสถานที่ นั้นแสดงว่า สำนักเรียนไม่ค่อยมีการจัดทำศนศึกษาคุณงานนอกสถานที่ ดังนั้น สำนักเรียนควรจัดให้มีการจัดทำศนศึกษาคุณงานนอกสถานที่ตามความเหมาะสม เพราะการศึกษาคุณงานนอกสถานที่นั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้บริหารและครู ทำให้ผู้บริหารและครูเกิดแนวคิดที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้กับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้กล่าวไว้ว่า การพาครูไปศึกษาคุณงาน มีความประสงค์เพื่อให้ครูผู้สอนได้รับประสบการณ์ตรง และให้เกิดแนวความคิดที่จะเอาประสบการณ์ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น เปรียบเทียบระหว่างสำนักเรียนดีเด่นในแต่ละสำนักเรียน
๒. ควรศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
๓. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น โดยใช้เครื่องมืออื่นๆ เช่น แบบสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียน หรืออาจารย์ใหญ่ เพื่อได้ผลการวิจัยในเชิงลึก

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ

กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : เสริมสินปริเพรส ซิสเต็ม, ๒๕๔๗.

กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

_____. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. นิยามคำศัพท์หลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๒๕๑.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. พิธีมอบรางวัลสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท บুদ্ধพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑.

ชูศรี สุวรรณโชติ. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, ๒๕๔๔.

ธานินท์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บิสมิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ธีรยุทธ พึ่งเทียร. คู่มือประกอบการบรรยาย การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์. ๒๕๕๔

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์. ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ. ๒๕๔๕.

โนรี ใจใส่. คู่มือการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๒.

บาลีสนามหลวง. เรื่องสอบบาลีของสนามหลวง. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, ๒๕๕๔.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : บริษัทแอคทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓.

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓.

ปัญญา แก้วกัญญา และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือ
เขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕.

รังสรรค์ บุญยะมา. เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธรรมปัญญาภรณ์. (สุชาติ ชมมรดโน ป.ช.๕) และพระมหาทองดี ปญฺณาวชิโร ป.ช.๕. การศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘.

พระมหาทองดี ปญฺณาวชิโร ป.ช.๕, พช.บ., ศษ.บ., คม., การศึกษาพระบาลี. นครปฐม : เพชรเกษม
การพิมพ์, ๒๕๕๔.

พระมหาวรญาณ วรณฺฑู ป.ช.๗. ภาษาบาลี ภาษาพระพุทธรศาสนา. กรุงเทพฯ : บริษัท เอกพิมพ์ไท
จำกัด, ๒๕๕๓.

พระอนิต ชมมฺสาภิโย ศากยะ. มิติใหม่แห่งการศึกษาพระพุทธรศาสนาในประเทศไทย :
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับคณะธรรมยุต. ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่น
การพิมพ์, ๒๕๔๘.

ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ. การจัดและบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๕๐.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. สมมติปาสาทิกา นาม วินยฎจกถา ทูติโย ภโค. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.
นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ทักษิณ, ๒๕๕๐.

รุจิรี ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท
บุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๔๕.

วันเพ็ญ วรรณโกมล. เอกสารประกอบวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน.
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ๒๕๕๑.

วิเชียร เกตุสิงห์. คำเฉลยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. ๒๕๔๓.

สนามหลวงแผนกบาลี. เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี. ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. พิธีมอบรางวัล นักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมดีเด่น
ปีการศึกษา ๒๕๕๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

_____ . เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรม
ประจำปี ๒๕๕๔.

นักเรียนวัดปากน้ำ. ประวัติความเป็นมาของนักเรียนวัดปากน้ำ. กรุงเทพฯ : หจก. สตาร์กรุ๊ป
๑๙๙๔, ๒๕๔๙.

นักเรียนวัดสามพระยา. มุทิตานุสรณ์ งานฉลองเปรี๊ญธรรมและพัศยศ นักเรียน
วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร. พิมพ์เป็นที่ระลึก . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท
สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.

นักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม. วันศาสนศึกษา ปีที่ ๑๙. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอก
บัสติก, ๒๕๕๒.

สุพิศ ทองมาก . หลักการสอน. สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๓๖.

สุมิตร คุณานุกร. การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐.

สุราษฎร์ พรหมจันทร์. ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค. ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ ๕ . กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์,
๒๕๕๓.

(๒) วิทยานิพนธ์

นางสาวชอุณหักกิติ ร้อยพิลา. “ความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

นายธานี สุวรรณประทีป . “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยคของผู้เรียนบาลี ในกรุงเทพมหานคร”. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. พุทธศาสนาและปรัชญา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระครูสุตวิสุทฺธิคุณ . “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร”. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๕.

พระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว . “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์). “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาบุญชัย ปกสุสรเมธี (จูแวน). “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. . การบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

พระมหาสรพงษ์ การบุญ . “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑.

พระมหาอภิรักษ์ จักรแก้ว. “การศึกษาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม ๑”. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

พระมหาอานนท์ ชยานุ โท (เหล็กดี). “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาอุดร อุดฺตโร (มากดี). “แรงจูงใจของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี ถ้านักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น

กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยและจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง คำตอบจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหา ๖ ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง และกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ ณ โอกาสนี้

พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี

นิติปรัชญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน (โปรดตอบคำถามทุกข้อ)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

๑. อายุ

๒๐ – ๓๐ ปี

๓๑ – ๔๐ ปี

๔๑ – ๕๐ ปี

๕๑ ปี ขึ้นไป

๒. พรรษา

๑ – ๕ พรรษา

๖ – ๑๐ พรรษา

๑๑ – ๑๕ พรรษา

๑๖ พรรษา ขึ้นไป

๓. ตำแหน่ง (เลือกได้เพียงข้อเดียว)

ผู้บริหาร

ครู

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

เปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓.๓)

เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖)

เปรียญเอก (ป.๓.๗ ถึง ป.๓.๙)

๕. วุฒิการศึกษาทางโลก

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

๖. ประสบการณ์ในตำแหน่ง

๑ – ๕ ปี

๖ – ๑๐ ปี

๑๑ – ๑๕ ปี

๑๖ ปี ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ดีเด่น กรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดและประเมินผล
๕. ด้านห้องสมุด
๖. ด้านการนิเทศภายใน

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามตามสภาพความเป็นจริง โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ ในช่องว่างหลังข้อความของแต่ละหัวข้อทางขวามือ ซึ่งกำหนดหมายเลขไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้						
๑	สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
๒	สำนักเรียนมีการชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร					
๓	สำนักเรียนจัดเตรียมคู่มือเสริมหลักสูตรที่เพียงพอ					
๔	สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้					
๕	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกครูเข้าสอน					

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
๖	สำนักเรียนมีการจัดทำแผนการสอน และตารางสอนก่อนเปิดภาคเรียน					
๗	สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำในการเรียนการสอน					
๘	สำนักเรียนสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน					
๙	สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย					
๑๐	สำนักเรียนมีการให้กำลังใจ ความเอาใจใส่ และความรักแก่นักเรียน					
ด้านสื่อการเรียนการสอน						
๑๑	สำนักเรียนมีการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
๑๒	สำนักเรียนมีส่วนร่วม และสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
๑๓	สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย					
๑๔	สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายน่าสนใจ					
๑๕	บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน ในระหว่างเรียน					
ด้านการวัดและประเมินผล						
๑๖	สำนักเรียนจัดให้มีการสอบสนามวัดเป็นระยะๆ					
๑๗	บุคลากรครูในสำนักเรียนตรวจแบบฝึกหัด แก่ใจ และชี้แจงข้อผิดพลาดของนักเรียนสม่ำเสมอ					
๑๘	สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง					

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล (ต่อ)						
๑๕	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดและประเมินผลของสำนักเรียน					
๒๐	สำนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง					
ด้านห้องสมุด						
๒๑	สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน					
๒๒	สำนักเรียนจัดหาหนังสือที่หลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ					
๒๓	สำนักเรียนจัดหาหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ให้เพียงพอกับความต้องการ					
๒๔	สำนักเรียนจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาห้องสมุดให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย					
๒๕	สำนักเรียนสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักเรียน					
ด้านกรณีศึกษาใน						
๒๖	สำนักเรียนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และขวัญกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน					
๒๗	บุคลากรในสำนักเรียนได้สังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นประจำ					
๒๘	สำนักเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ					
๒๙	สำนักเรียนมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่					
๓๐	สำนักเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมครู การสัมมนาทางวิชาการ					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ดีเด่น กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดแสดงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยเขียนลงในช่องว่างต่อไปนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๔. ด้านการวัดและประเมินผล ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๕. ด้านห้องสมุด ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๖. ด้านการนิเทศภายใน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น

กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยและจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง คำตอบจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหา ๖ ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการนิเทศภายใน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง และกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ ณ โอกาสนี้

พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี

นิติปรัชญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน (โปรดตอบคำถามทุกข้อ)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

๑. อายุ

☐ ๒๐ – ๓๐ ปี	☐ ๓๑ – ๔๐ ปี	☐
☐ ๔๑ – ๕๐ ปี	☐ ๕๑ ปี ขึ้นไป	

๒. พรรษา

☐ ๑ – ๕ พรรษา	☐ ๖ – ๑๐ พรรษา	☐
☐ ๑๑ – ๑๕ พรรษา	☐ ๑๖ พรรษา ขึ้นไป	

๓. ตำแหน่ง (เลือกได้เพียงข้อเดียว)

☐ ผู้บริหาร	☐
☐ ครู	

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

☐ เปรียญตรี (ป.๑-๒ ถึง ป.๓.๓)	☐
☐ เปรียญโท (ป.๓.๔ ถึง ป.๓.๖)	
☐ เปรียญเอก (ป.๓.๗ ถึง ป.๓.๙)	

๕. วุฒิการศึกษาทางโลก

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า	☐
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก	

๖. ประสบการณ์ในตำแหน่ง

☐ ๑ – ๕ ปี	☐ ๖ – ๑๐ ปี	☐
☐ ๑๑ – ๑๕ ปี	☐ ๑๖ ปี ขึ้นไป	

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดและประเมินผล
๕. ด้านห้องสมุด
๖. ด้านการนิเทศภายใน

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามตามสภาพความเป็นจริง โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ ในช่องว่างหลังข้อความของแต่ละหัวข้อทางขวามือ ซึ่งกำหนดหมายเลขไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้						
๑	สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
๒	สำนักเรียนมีการชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร					
๓	สำนักเรียนจัดเตรียมคู่มือเสริมหลักสูตรที่เพียงพอ					
๔	สำนักเรียนมีการวิเคราะห์และประเมินคู่มือเสริมหลักสูตรก่อนนำไปใช้					
๕	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกครูเข้าสอน					

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
๖	สำนักเรียนมีการจัดทำแผนการสอน และตารางสอนก่อนเปิดภาคเรียน					
๗	สำนักเรียนให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำในการเรียนการสอน					
๘	สำนักเรียนสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน					
๙	สำนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย					
๑๐	สำนักเรียนมีการให้กำลังใจ ความเอาใจใส่ และความรักแก่นักเรียน					
ด้านสื่อการเรียนการสอน						
๑๑	สำนักเรียนมีการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
๑๒	สำนักเรียนมีส่วนร่วม และสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
๑๓	สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย					
๑๔	สำนักเรียนใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายน่าสนใจ					
๑๕	บุคลากรครูมีสีหน้า ท่าทางเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน ในระหว่างเรียน					
ด้านการวัดและประเมินผล						
๑๖	สำนักเรียนจัดให้มีการสอบสนามวัดเป็นระยะๆ					
๑๗	บุคลากรครูในสำนักเรียนตรวจแบบฝึกหัด แก่ใจ และชี้แจงข้อผิดพลาดของนักเรียนสม่ำเสมอ					
๑๘	สำนักเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบผลการสอบสนามวัดทุกครั้ง					

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล (ต่อ)						
๑๕	บุคลากรในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดและประเมินผลของสำนักเรียน					
๒๐	สำนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลของนักเรียนทุกครั้ง					
ด้านห้องสมุด						
๒๑	สำนักเรียนจัดให้มีห้องสมุดประจำสำนักเรียน					
๒๒	สำนักเรียนจัดหาหนังสือที่หลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมแก่สมณภาวะ					
๒๓	สำนักเรียนจัดหาหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ให้เพียงพอกับความต้องการ					
๒๔	สำนักเรียนจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาห้องสมุดให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย					
๒๕	สำนักเรียนสนับสนุนให้เกิดการใช้ห้องสมุดประจำสำนักเรียน					
ด้านกรณีพิเศษภายใน						
๒๖	สำนักเรียนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และขวัญกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน					
๒๗	บุคลากรในสำนักเรียนได้สังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นประจำ					
๒๘	สำนักเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ					
๒๙	สำนักเรียนมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่					
๓๐	สำนักเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมครู การสัมมนาทางวิชาการ					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดแสดงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีดีเด่น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเขียนลงในช่องว่างต่อไปนี้

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๔. ด้านการวัดและประเมินผล ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๕. ด้านห้องสมุด ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๖. ด้านการนิเทศภายใน ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ข.

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๒๗๐

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๓, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระพรหมดิลก, ดร.

ด้วย พระมหาประจักษ์ ฉายา กิตฺติเมธี นามสกุล ทองดาษ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๑๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๒๗๐

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๓, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร. สุสิทธิ์ เสวตพงษ์

ด้วย พระมหาประจักษ์ ฉายา กิตฺติเมธี นามสกุล ทองดาษ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๑๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ค.
หนังสือออกเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๕

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๓, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๔ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

นั้สการ พระพุทธวรญาณ เจ้าสำนักเรียนวัดเบญจมบพิตรคฤศตวนาราม

ด้วย พระมหาประจักษ์ ฉายา กิตติเมธี นามสกุล ทองดาษ รหัสประจำตัวนิติน ๕๓๐๑๔๐๒๓๑๐ นิตินปริญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิตินมีความจำเป็น ต้องทดสอบเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงนั้สการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๘

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๕ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

นั้สการ เจ้าสำนักเรียนวัด.....

ด้วย พระมหาประจักษ์ ฉายา กิตติเมธี นามสกุล ทองดาษ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๑๐
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงนั้สการมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ้)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ง.

รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ในเขตกรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	สำนักเรียน	เขต
๑	วัดสามพระยา	พระนคร
๒	วัดโมลีโลกยาราม	บางกอกใหญ่
๓	วัดปากน้ำ	ภาษีเจริญ
๔	วัดบางนาใน	บางนา
๕	วัดเทพศิลา	บางกะปิ
๖	วัดอาวุธวิกสิตาราม	บางพลัด
๗	วัดสร้อยทอง	บางซื่อ
๘	วัดจักรวรรดิราชาวาส	สัมพันธวงศ์
๙	วัดราชโอรสาราม	จอมทอง
๑๐	วัดนิมมานรดี	ภาษีเจริญ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองคาบ)
- เกิด** : วันจันทร์ ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘
- สถานที่เกิด** : ตำบลลำโรงทาบ อำเภอลำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
- การศึกษา** : พ.ศ.๒๕๔๓ จบการศึกษานักธรรมชั้นเอก จากสำนักเรียนวัดสามพระยา
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.๒๕๕๐ สำเร็จการศึกษาเปรียญธรรม ๕ ประโยค จากสำนักเรียน
วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.๒๕๕๒ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต
สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร
- อุปสมบท** : วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
- สังกัด** : วัดสามพระยา แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- หน้าที่** : ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
กรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง แผนกธรรม
วิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ประโยค ป.ธ. ๖-๘ และประโยค ๑-๒ ถึง
ประโยค ป.ธ. ๕ สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
วิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๑๔ วัดไร่ขิง นครปฐม
- เข้าศึกษา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๕
วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดสามพระยา แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- ติดต่อ** : โทร. ๐๘-๙๔๕๗-๖๕๖๔

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองคาบ)
- เกิด** : วันจันทร์ ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘
- สถานที่เกิด** : ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
- การศึกษา** : พ.ศ.๒๕๔๓ จบการศึกษานักธรรมชั้นเอก จากสำนักเรียนวัดสามพระยา
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.๒๕๕๐ สำเร็จการศึกษาเปรียญธรรม ๕ ประโยค จากสำนักเรียน
วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.๒๕๕๒ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต
สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร
- อุปสมบท** : วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
- สังกัด** : วัดสามพระยา แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- หน้าที่** : ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
กรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง แผนกธรรม
วิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ประโยค ป.ธ. ๖-๘ และประโยค ๑-๒ ถึง
ประโยค ป.ธ. ๕ สำนักเรียนวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
วิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๑๔ วัดไร่ขิง นครปฐม
- เข้าศึกษา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๕
วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดสามพระยา แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
- ติดต่อ** : โทร. ๐๘-๙๔๕๗-๖๕๖๔